

Evaluatie pastoraal beleid
aartsbisdom Utrecht
deel a: kwantitatief onderzoek

Rapport nr. 503a

juli 2003

drs. Joris Kregting
dr. Ton Bernts
dr. José Sanders

KASKI
onderzoek en advies over religie en samenleving

Toernooiveld 5
6525 ED Nijmegen
Postbus 6656
6503 GD Nijmegen

tel. 024 365 35 31
fax 024 365 34 85
www.ru.nl/kaski
info@kaski.ru.nl

Voorwoord

In dit rapport wordt verslag gedaan van een evaluatieonderzoek naar het diocesaan pastoraal beleid van het aartsbisdom Utrecht. Het onderzoek bestaat uit een kwantitatief vragenlijstonderzoek bij een steekproef van de parochies in het aartsbisdom en uit een kwalitatief onderzoek door middel van interviews in focusgroepen in vijf verschillende parochieverbanden. De vraagstelling betreft de mate waarin de hoofdpunten van het diocesaan pastoraal beleid van de afgelopen jaren geconcretiseerd zijn en de mate waarin er ruimte en draagvlak is voor de bijstellingen in het beleid. In deel A wordt op basis van het vragenlijstonderzoek een representatief beeld geschetst van de situaties in de parochies, in deel B wordt nader ingegaan op mogelijkheden en moeilijkheden waarop men in de lokale situatie stuit bij de realisering van het beleid. Het is in Nederland voor het eerst dat een dergelijk evaluatieonderzoek plaatsvindt. Systematisch wordt nagegaan in hoeverre het beleid dat diocesaan, overigens in samenspraak met het pastorale veld, ontwikkeld wordt ook aankomt en in de parochiële praktijk gestalte krijgt. Door aan een van de fasen in de beleidscyclus, de evaluatie van het beleid, expliciet aandacht te schenken, komen ook de andere fasen van de beleidscyclus (de beleidsvoorbereiding en –bijstelling, de vaststelling van het beleid, en de beleidsimplementatie) in het vizier. Zo wordt duidelijk dat men bij de vaststelling van het beleid nog te weinig toekomt aan operationalisering in eenzinnige en haalbare eindtermen. Ook de beleidsimplementatie, waaronder de communicatie met de parochies en de ondersteuning bij realisering van het beleid, vraagt om nadere uitwerking. Kortom, er komen suggesties uit voor verbetering van het pastoraal beleid.

Met dit onderzoek stelt het aartsbisdom zich kwetsbaar op, het beleid in al zijn aspecten wordt onderwerp van kritische reflectie. Er wordt serieus geluisterd naar wat ‘de basis’ ervan vindt. Zo bezien bevat dit rapport het verslag van een uniek project.

Dr. Leo Spruit,
Directeur KASKI

Inhoudsopgave

1	Inleiding	7
2	Gegevensverzameling	9
3	Diocesane beleidsplannen	11
3.1	Beleidslijnen uit <i>Samen Gaan</i> en <i>Pastorale Prioriteiten</i>	11
3.2	Beleidslijnen uit <i>Profileren in het parochiepastoraat</i> en <i>Waarheen zijn wij op weg?</i>	14
3.3	Conclusie	14
4	De identiteit van de parochie	17
4.1	Expliciete aandacht in parochiebesturen voor de identiteit van de parochie	18
4.2	Kwaliteit van de vrijwilligersinzet	20
4.3	Conclusie	23
5	Pastoraat	25
5.1	Invulling van het parochiepastoraat	25
5.2	Initiatieven in het parochiepastoraat	29
5.3	Conclusie	33
6	Bestuurlijke en pastorale samenwerking van parochies	35
6.1	Samenwerking op bestuurlijk niveau	35
6.2	Samenwerking bij verschillende pastorale activiteiten	35
6.3	Conclusie	37
7	Openheid van de parochie	39
7.1	Externe relaties	39
7.2	Bereikbaarheid en informatievoorziening	40
7.3	Conclusie	42
8	Conclusie	43
9	Bijlage: Vragenlijst	47

1 Inleiding

Dit onderzoek betreft de evaluatie van het pastoraal beleid in het aartsbisdom op parochieel niveau in de jaren 1998-2003. Het maakt deel uit van een omvangrijkere evaluatie waarin ook het dekenaal en diocesaan niveau worden betrokken. De evaluatie op parochieel niveau beoogt antwoord te geven op de volgende twee vragen:

- I. In hoeverre is het streven naar een vitale en saamhorige geloofsgemeenschap – zoals uiteengezet in de beleidsnota *Samen Gaan* (1995) en in de beleidsnotitie *Pastorale Prioriteiten* (1998) – in de afgelopen jaren geconcretiseerd?
- II. In hoeverre is er ruimte en draagvlak voor het bijgestelde beleidsstreven in de richting van differentiatie en samenwerking – zoals uiteengezet in de brochure *Profileren in het parochiepastoraat* en in de notitie *Waarheen zijn we op weg?* (beide 2001)?

In dit rapport komt de eerste onderzoeksvraag aan de orde waarbij gebruik gemaakt wordt van een schriftelijke vragenlijst die door een deel van de parochies in het aartsbisdom is ingevuld. In hoofdstuk 2 wordt nader ingegaan op de verzameling van de gegevens.

De beleidsdoelstelling dat parochies zo veel mogelijk in stand gehouden moeten worden, is inmiddels losgelaten voor een meer dynamische naar buiten gerichte doelstelling, in casu het verwelijken van de missionaire opdracht van de parochie die alleen middels samenwerking van parochies en pastorale differentiatie mogelijk is. De mate waarin het streven naar een vitale en saamhorige geloofsgemeenschap is geconcretiseerd, wordt in dit onderzoek geëvalueerd aan de hand van de volgende criteria:

- Diocesane beleidsplannen (hoofdstuk 3). Wordt er aandacht geschonken aan diocesane beleidsnotities en beleidsplannen (zoals bijvoorbeeld *Pastorale Prioriteiten*), wat is de mening van parochies over diocesane beleidslijnen en wat wordt er in de praktijk mee gedaan?
- De identiteit van de parochie (hoofdstuk 4). Hebben parochies oog voor de identiteit van de parochie als mededraagster van pastoraat? In hoeverre besteden parochiebesturen aandacht aan de identiteit en hoe is het gesteld met de kwaliteit van de vrijwilligers binnen de parochie?
- Pastoraat (hoofdstuk 5). Hoe wordt het pastoraal beleid van parochies vertaald in het bestaande parochiepastoraat en in innovatieve pastorale activiteiten van parochies?
- Bestuurlijke en pastorale samenwerking van parochies (hoofdstuk 6). In hoeverre wordt er op bestuurlijk niveau en ten aanzien van verschillende pastorale activiteiten samengewerkt met andere parochies?
- Openheid van de parochie (hoofdstuk 7). Welk contact hebben parochies met andere kerken en niet-religieuze instellingen? Zijn parochies goed bereikbaar en hoe voorzien ze de parochianen van informatie?

Het antwoord op deze vragen laat zien: hoe aan de prioriteiten (zoals die uit diocesane beleidslijnen naar voren komen) gewerkt is, wat het effect is en hoe de parochies staan tegenover het toekomstig beleid dat voor een deel al is ingezet. In het laatste hoofdstuk, de conclusie, komen we hierop terug.

2 Gegevensverzameling

In het aartsbisdom Utrecht is aselect een steekproef getrokken van 168 parochies. Dit is ongeveer de helft van alle parochies in het aartsbisdom (335). De parochiebesturen van de 168 parochies kregen in oktober 2002 een vragenlijst toegestuurd met het verzoek deze in te vullen, 120 van hen gaven hieraan gevolg. De respons is hiermee hoog, namelijk 71%.

De groep parochies die de vragenlijst heeft ingevuld, wordt met betrekking tot het aantal parochianen, de stedelijkheid en het dekenaat waar de parochie in ligt, vergeleken met alle parochies in het aartsbisdom Utrecht. Wanneer er in deze vergelijking geen grote verschillen optreden, geven de gegevens die voortkomen uit de ingevulde vragenlijsten een goed representatief beeld van het parochiële beleid in het aartsbisdom.

Tabel 2.1 tot en met tabel 2.3 geven de achtergrondkenmerken weer voor alle parochies in het aartsbisdom Utrecht en de parochies die de vragenlijst hebben ingevuld. De verschillen tussen de parochies die de vragenlijst hebben ingevuld en de totale groep parochies in het aartsbisdom zijn niet groot. Er zijn relatief wat meer kleinere (met minder dan 1.500 parochianen) en niet-stedelijke parochies die de vragenlijst hebben ingevuld en in sommige dekenaten hebben relatief meer parochiebesturen de vragenlijst ingevuld dan in andere dekenaten. Toch kan gesteld worden dat de steekproef representatief is naar parochiegrootte, stedelijkheid en dekenaat, en dat de onderzoeksresultaten een goede afspiegeling vormen voor parochiële beleid in het aartsbisdom.

In het vervolg van de rapportage worden, indien aanwezig, verschillen met betrekking tot parochiegrootte apart beschreven. In een aantal gevallen verschillen kleinere parochies namelijk van grotere parochies als het gaat over het pastoraal beleid. In veel gevallen worden de kleinere parochies, met minder dan 1.500 parochianen, afgezet tegen de grotere parochies, met 3.000 of meer parochianen. De parochies daartussenin (met tussen de 1.500 en 3.000 parochianen) nemen meestal (tenzij anders vermeld) een middenpositie in.

tabel 2.1: Respons naar parochiegrootte (in %)

<i>aantal parochianen</i>	onderzoeksgroep	alle parochies in het aartsbisdom
tot 1.500	44	40
1.500-3.000	31	34
3.000 of meer	25	26
totaal (N)	100 (119 ¹)	100 (335)

tabel 2.2: Respons naar stedelijkheid (in %)

<i>mate van stedelijkheid</i>	onderzoeksgroep	alle parochies in het aartsbisdom
zeer sterk stedelijk	5	5
sterk stedelijk	15	18
matig stedelijk	17	19
weinig stedelijk	38	39
niet stedelijk	25	19
totaal (N)	100 (119 ¹)	100 (335)

tabel 2.3: Respons naar dekenaat (in %)

<i>dekenaat</i>	onderzoeksgroep	alle parochies in het aartsbisdom
Arnhem	14	16
Berkelland	8	8
Montferland	12	13
Salland	14	12
't Sticht	10	11
Twente-Noord	13	11
Twente-Zuid	9	11
Utrecht Oudenrijn	10	10
Veluwe-Flevoland	10	8
totaal (N)	100 (119 ¹)	100 (335)

¹ Respons = 120; van één parochie is het parochienummer onbekend, en ontbreken dus ook de achtergrondgegevens.

3 Diocesane beleidsplannen

In dit hoofdstuk komen de diocesane beleidsnotities en beleidsplannen aan de orde en wordt er gekeken of parochies er aandacht aan besteden (prioriteit), wat ze ervan vinden (mening) en of ze er iets mee doen (effect). Er wordt onderscheid gemaakt naar:

- Diocesane beleidslijnen voortkomend uit *Samen Gaan* (1995) en *Pastorale Prioriteiten* (1998). Deze beleidslijnen hebben betrekking op het streven naar een vitale en saamhorige geloofsgemeenschap.
- Diocesane beleidslijnen voortkomend uit *Profileren in het parochiepastoraat* (2001) en *Waarheen zijn we op weg?* (2001, in 2000 voorafgegaan door *De netten in het diepe*). Deze beleidslijnen hebben betrekking op samenwerking en differentiatie. Aangezien deze diocesane beleidslijnen pas recent naar buiten zijn gebracht, is wel aan de parochiebesturen gevraagd of ze er aandacht aan besteden en wat ze er van vinden maar niet in hoeverre ze de beleidslijnen hebben vertaald in concreet beleid.

3.1 Beleidslijnen uit *Samen Gaan* en *Pastorale Prioriteiten*

Tabel 3.1 betreft de aandacht die parochiebesturen geven aan het diocesaan beleidsplan *Samen Gaan* en aan de beleidsnotitie *Pastorale Prioriteiten*, die door de Bisderraad in respectievelijk 1995 en 1998 werden uitgebracht.

tabel 3.1: Aandacht parochiebesturen voor *Samen Gaan* en *Pastorale Prioriteiten* (in %; N = 117)

diocesaan beleidsplan	<i>Samen Gaan</i>	<i>Pastorale Prioriteiten</i>
uitvoerig over gesproken	31	18
incidenteel over gesproken	51	54
niet over gesproken	18	28

Een aanzienlijke groep bespreekt beide beleidsvoorstellen incidenteel (51% de beleidslijnen uit *Samen Gaan*, 54% de beleidslijnen uit *Pastorale Prioriteiten*). Over de beleidslijnen uit *Samen Gaan* wordt door iets meer parochiebesturen uitvoerig gesproken (31%) dan over de beleidslijnen uit *Pastorale Prioriteiten* (18%).

Opvallend is dat middelgrote parochies vaker uitvoerig de diocesane beleidslijnen bespreken dan kleinere en grotere parochies.

In de volgende tabel wordt weergegeven in hoeverre de beleidslijnen uit *Samen Gaan* en *Pastorale Prioriteiten* worden vertaald in concreet beleid in de eigen parochies, daarbij onderscheid makend voor verschillende pastorale beleidsterreinen.

tabel 3.2: Vertaling beleidslijnen in concreet beleid eigen parochie (in %; N = 105)

<i>Beleidslijnen</i>	grotendeels	gedeeltelijk	(vrijwel) niet	weet niet/ niet geantwoord
samenwerking met andere parochies	43	33	14	10
liturgie	20	38	30	12
bestuur van de parochie	19	38	27	16
oecumene	16	26	37	21
jongerenpastoraat	15	23	45	17
diaconie	14	39	32	15
catechese	13	41	29	17

De enige beleidslijn, voortkomend uit *Samen Gaan* en *Pastorale Prioriteiten*, waar op grote schaal daadwerkelijk door de parochies iets mee wordt gedaan, heeft betrekking op de samenwerking met andere parochies. In 43% van de parochies is deze diocesane beleidslijn grotendeels vertaald naar concreet beleid, in 33% is dit gedeeltelijk gebeurd. De beleidslijnen van het bisdom over liturgie, het bestuur van de parochie, oecumene, jongerenpastoraat, diaconie en catechese worden in veel mindere mate door de parochies toegepast.

Diocesane beleidslijnen worden door grotere parochies vaker vertaald naar concreet beleid in de eigen parochie dan in kleinere parochies.

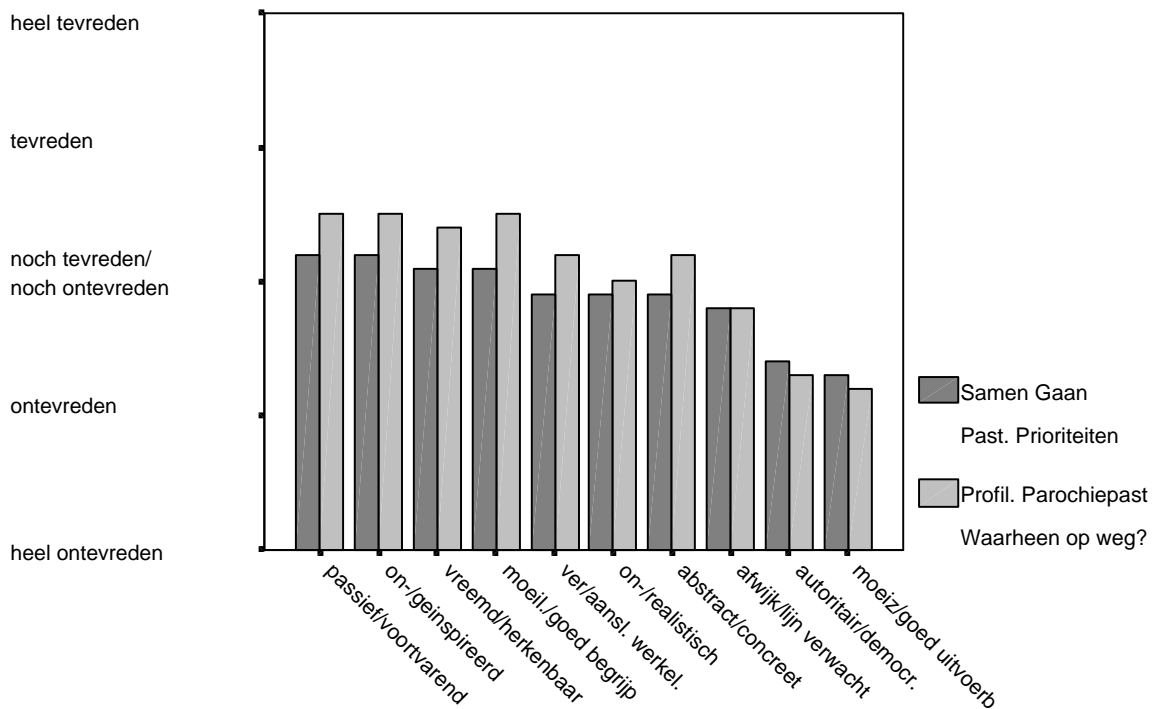
In het onderzoek is ook gevraagd naar de mening over het diocesane beleid. Deze gegevens kunnen een verklaring geven voor de vertaling van diocesane beleidslijnen uit *Samen Gaan* en *Pastorale Prioriteiten* door parochies naar concreet beleid. De mening van de parochies over het diocesane beleid wordt omschreven aan de hand van tien schalen:

<i>Negatief</i>	<—————>	<i>Positief</i>
Passief	<—————>	Voortvarend
Ongeïnspireerd	<—————>	Geïnspireerd
Vreemd	<—————>	Herkenbaar
Moeilijk te begrijpen	<—————>	Goed te begrijpen
Ver af van de werkelijkheid	<—————>	Aansluitend bij de werkelijkheid
Onrealistisch	<—————>	Realistisch
Abstract	<—————>	Concreet
Afwijkend van eigen opvattingen	<—————>	In lijn met eigen opvattingen
Autoritair/Van bovenaf opgelegd	<—————>	Democratisch/Breed gedragen
Moeizaam uitvoerbaar	<—————>	Goed uitvoerbaar

In figuur 3.1 staan de meningen van de parochies weergegeven over de diocesane beleidslijnen uit *Samen Gaan* en *Pastorale Prioriteiten*. Wanneer een parochie over bijvoorbeeld de schaal Vreemd-Herkenbaar ‘heel tevreden’ is, wil dat zeggen dat deze parochie de beleidslijnen in grote mate herkent. Is een parochie heel erg ontevreden

over de schaal Onrealistisch-Realistisch dan vindt ze de diocesane beleidslijnen in grote mate onrealistisch.

Figuur 3.1: Mening parochies over *Samen Gaan/Pastorale prioriteiten* en *Profileren in het parochiepastoraat/Waarheen zijn we op weg?*

De voornaamste ontevredenheid over de beleidslijnen uit *Samen Gaan* en *Pastorale Prioriteiten* komt tot uiting bij de uitvoerbaarheid van de beleidslijnen en de manier waarop het bisdom de beleidslijnen ‘doorstuurt’ naar de parochies. Parochies vinden de beleidslijnen moeilijk uitvoerbaar en van bovenaf opgelegd. Op alle andere schalen zijn de parochies gemiddeld redelijk neutraal. Dit wil niet zeggen dat er geen parochies zijn die in deze opzichten heel erg tevreden of ontevreden zijn, maar in het algemeen is men noch tevreden, noch ontevreden.

Kleinere parochies zijn het minst enthousiast over de beleidslijnen van het aartsbisdom zoals die voortkomen uit *Samen Gaan* en *Pastorale Prioriteiten*. De beleidslijnen staan voor deze parochies het verst van de werkelijkheid, ze wijken daar het meest af van de eigen opvattingen, zijn het moeilijkst te begrijpen en het meest onrealistisch.

Samenvattend kan men stellen dat de diocesane beleidslijnen voortkomend uit *Samen Gaan* en *Pastorale Prioriteiten* niet altijd zijn terug te vinden in de parochies, met name niet in kleinere parochies. Parochiebesturen besteden er veelal slechts incidenteel aandacht aan en alleen ten aanzien van de samenwerking met andere parochies worden de beleidslijnen van het aartsbisdom in grote lijnen gevolgd. Veel parochies vinden de beleidslijnen van het aartsbisdom van bovenaf opgelegd en moeilijk uitvoerbaar.

3.2 Beleidslijnen uit *Profileren in het parochiepastoraat* en *Waarheen zijn wij op weg?*

De volgende tabel geeft weer in hoeverre de parochiebesturen aandacht besteden aan de diocesane beleidsnotitie *Profileren in het parochiepastoraat* en aan de gespreksnotitie *Waarheen zijn we op weg?*, voorafgegaan door de gespreksnotitie *De netten in het diepe*.

tabel 3.3: Aandacht parochiebesturen voor *Profileren in het parochiepastoraat* en *Waarheen zijn we op weg?* (in %; N = 119)

diocesaan beleidsplan	<i>Profileren in het parochiepastoraat</i>	<i>Waarheen zijn we op weg?</i>
uitvoerig over gesproken	58	57
incidenteel over gesproken	34	32
niet over gesproken	8	11

De meest recente diocesane beleidslijnen, zoals die naar voren komen in *Profileren in het parochiepastoraat* en *Waarheen zijn we op weg?*, worden in veel parochies (in grotere parochies meer dan in kleinere parochies) uitvoerig besproken (in respectievelijk 58% en 57% van de parochies). Slechts een klein deel van de parochies (respectievelijk 8% en 11%) heeft nog helemaal niet over deze beleidsplannen gesproken.

De mening van parochies over de beleidslijnen *Profileren in het parochiepastoraat* en *Waarheen zijn we op weg?* kan aan de hand van dezelfde tien schalen uit de vorige paragraaf worden weergegeven. In figuur 3.1 staan de meningen van parochies over de beleidslijnen uit *Profileren in het parochiepastoraat* en *Waarheen zijn we op weg?* weergegeven.

Parochies zijn in het algemeen redelijk tevreden over deze beleidslijnen, ze vinden ze herkenbaar, voortvarend, inspirerend en goed te begrijpen. De parochies vinden ze aan de andere kant ook moeilijk uitvoerbaar en van bovenaf opgelegd. Voor de rest zijn de parochies neutraal over de beleidslijnen.

3.3 Conclusie

Er bestaat een opvallende discrepantie tussen de beleidslijnen voortkomend uit *Samen Gaan* en *Pastorale Prioriteiten* en de (recentere) beleidslijnen voortkomend uit *Profileren in het parochiepastoraat* en *Waarheen zijn we op weg?* Over de laatstgenoemde beleidslijnen wordt veelal uitvoerig gesproken en in het algemeen is men hierover vrij positief. Ontevredenheid is er met name over de uitvoerbaarheid van de beleidslijnen en de oplegging van bovenaf (autoritair). Voor de rest worden de diocesane beleidslijnen redelijk tot goed ontvangen. Omdat deze plannen nog maar recent naar buiten zijn gebracht, is niet gevraagd in hoeverre parochies de diocesane beleidslijnen vertalen naar de eigen parochie. Het feit dat men redelijk tevreden is over de beleidslijnen kan betekenen dat veel parochies bereid zijn ze in de eigen parochie door te voeren.

Ten aanzien van de beleidslijnen uit *Samen Gaan* en *Pastorale Prioriteiten* rijst een ander beeld op uit het onderzoek. Parochiebesturen besteden er niet veel aandacht aan en de diocesane beleidslijnen worden niet vaak concreet vertaald naar het beleid in de parochies. Dit gebeurt eigenlijk uitsluitend als het gaat om de beleidslijnen met betrekking tot de samenwerking met andere parochies. De parochies blijken niet erg positief te denken over deze diocesane beleidslijnen. De beleidslijnen vindt men met name slecht uitvoerbaar en van bovenaf opgelegd maar ook op de andere schalen komt meer ontevredenheid naar voren dan ten aanzien van de beleidslijnen uit *Profileren in het parochiepastoraat* en *Waarheen zijn we op weg?* Dit zorgt ervoor dat ze niet het gewenste effect hebben (het minst in de kleinere parochies).

4 De identiteit van de parochie

Een belangrijk onderdeel van het streven naar een vitale en saamhorige geloofs-gemeenschap is het besteden van aandacht aan de identiteit van de parochie, het zelf-verstaan van de parochie. De identiteit van parochies zoals die door het aartsbisdom wordt beoogd, kan worden omschreven als 'Parochie als mededraagster van pastooraat'. Deze identiteit dient te blijken uit:

1. Expliciete aandacht in het parochiebestuur voor de identiteit van de parochie.
2. Kwaliteit van de vrijwilligersinzet.

Ad 1: Het gaat hierbij om de voortdurende aandacht van parochiebesturen voor de identiteit van de 'parochie als mededraagster van pastooraat'. Deze aandacht is in het onderzoek als volgt gemeten:

- De mate waarin tijdens bestuursvergaderingen pastoraal-inhoudelijke beleidszaken aan de orde komen.
- De mate waarin het diocesane beleidsplan 'Parochie als mededraagster van pastooraat' op de agenda van bestuursvergaderingen staat.
- De aandacht van parochiebesturen voor de verdeling van taken en verantwoordelijkheden van vrijwilligers en pastorale beroepskrachten.
- De mate waarin de taken en verantwoordelijkheden van het vrijwilligerskader concreet zijn omschreven.
- De aandacht van parochiebesturen voor de kwaliteit van het vrijwilligerskader, niet alleen hoe deze kwaliteit kan worden vastgesteld maar ook hoe deze kan worden verbeterd.
- De mate waarin parochiebesturen aandacht schenken aan het vergroten van het aandeel vrouwen in het bestuur zelf en in het pastooraat.

Ad 2: Binnen de parochie spelen vrijwilligers vaak een belangrijke rol als het gaat om de uitvoering van pastorale taken. De identiteit van een parochie wordt mede bepaald door de wijze waarop vrijwilligers functioneren. De kwaliteit hiervan (en de bevordering ervan) is afhankelijk van het formuleren van criteria voor functies, taken en verantwoordelijkheden voor het hele vrijwilligerskader (in combinatie met de pastorale beroepskrachten) en daarnaast van het stimuleren van scholing, vorming en begeleiding, niet alleen op gebied van technische vaardigheden maar ook van spiritualiteit en geloofskennis. De kwaliteit van het vrijwilligerskader is door middel van de volgende criteria gemeten:

- Het voorhanden zijn van voldoende vrijwilligers.
- De ontwikkeling van het aantal vrouwelijke vrijwilligers.
- Het voorhanden zijn van voldoende parochiële ondersteuning voor de vrijwilligers.

- De mate van verantwoordelijkheid van vrijwilligers voor de inhoud en uitvoering van pastorale taken, en de ontwikkeling van deze verantwoordelijkheid in de afgelopen jaren.
- De mate van bewustzijn van vrijwilligers over hun verantwoordelijkheden ten aanzien van inhoud en uitvoering van pastorale taken.
- De mate van overleg tussen de vrijwilligers.
- De mate van scholing en vorming van vrijwilligers.

4.1 Expliciete aandacht in parochiebesturen voor de identiteit van de parochie

Allereerst wordt er gekeken in hoeverre parochiebesturen zich expliciet bezig houden met de identiteit van de parochie. De volgende tabel geeft aan in hoeverre de vergaderingen van parochiebesturen niet alleen over financiële en organisatorische vraagstukken gaan, maar ook over pastoraal-inhoudelijke zaken.

tabel 4.1: Aandacht voor pastoraal-inhoudelijke beleidszaken (in %; N = 120)

<i>Pastoraal-inhoudelijke beleidszaken op agenda vergaderingen van parochiebestuur?</i>	%
vaak	14
regelmatig	58
af en toe	24
(vrijwel) nooit	4

Vergaderingen van parochiebesturen met daarin aandacht voor pastoraal-inhoudelijke beleidszaken zijn in de meeste parochies vrij gebruikelijk. In 58% van de parochies staan deze zaken regelmatig op de agenda van vergaderingen van parochies, in 14% van de parochies zelfs vaak. Toch zijn er ook nog parochies waar pastoraal-inhoudelijke beleidszaken geen prioriteit hebben in de vergaderingen van parochiebesturen. In 24% van de parochies wordt hierover in vergaderingen slechts af en toe gesproken en in 4% zelfs nooit.

In de volgende tabel wordt een specifiek beeld gegeven welke zaken met betrekking tot de identiteit van de parochie in de vergaderingen van parochiebesturen aan de orde komen. Het gaat hierbij niet alleen over gesprekken over de identiteit van de parochie in het algemeen, maar ook over gesprekken over het functioneren van vrijwilligers en pastorale beroepskrachten en de vergroting van het aandeel vrouwen dat werkzaam is voor de parochie. Heeft men het in parochiebesturen wel eens over de 'parochie als mededraagster van pastoraat'? Wordt er overlegd over de wijze waarop taken en verantwoordelijkheden tussen pastorale beroepskrachten en vrijwilligers verdeeld zijn (en kan worden omschreven) en over de manier waarop de kwaliteit van het vrijwilligerskader kan worden vastgesteld (en indien noodzakelijk verbeterd)? En wordt er in vergaderingen van het parochiebestuur wel eens gesproken over hoe het aandeel vrouwen in het bestuur en/of in het pastoraat kan worden vergroot?

tabel 4.2: Expliciete aandacht parochiebesturen voor identiteit (in %; N = 120)

<i>Aandacht voor:</i>	uitvoerig over gesproken	incidenteel over gesproken	niet over gesproken
'Parochie als mededraagster van pastoraat'	48	45	7
taken en verantwoordelijkheden beroepskrachten en vrijwilligers	45	52	3
kwaliteit vrijwilligerskader	43	52	5
vergroting aandeel vrouwen in bestuur/pastoraat	9	42	49

In iets minder dan de helft van de parochies (48%) wordt er uitvoerig gesproken over 'de parochie als mededraagster van pastoraat'. In 45% van de parochies is dit geen onderwerp waarover het parochiebestuur regelmatig overlegt en in 7% van de parochies wordt er zelfs helemaal niet over gesproken.

Over de wijze waarop taken en verantwoordelijkheden tussen pastorale beroepskrachten en vrijwilligers verdeeld zijn, wordt in 45% van de parochiebesturen uitvoerig gesproken. In 52% van de parochies wordt hier incidenteel over gesproken, in enkele parochies (3%) nog helemaal niet.

Aan de parochies is ook gevraagd in hoeverre het parochiebestuur deze taken en verantwoordelijkheden van het vrijwilligerskader uiteindelijk concreet omschrijft. Dit blijkt in veel parochies nog niet in hoge mate te gebeuren. In 32% van de parochies gebeurt dit namelijk nog (nagenoeg) niet en in 51% nog maar gedeeltelijk. In 17% van de parochies worden de taken en verantwoordelijkheden wel in hoge mate omschreven.

Ten aanzien van aandacht voor de kwaliteit van het vrijwilligerskader is het beeld ongeveer hetzelfde als ten aanzien van de aandacht voor hun taken en verantwoordelijkheden. Iets minder dan de helft (43%) bespreekt dit uitvoerig, 52% incidenteel en 5% nog helemaal niet.

Opvallend is dat in bijna de helft van de parochies (49%) de vergroting van het aandeel vrouwen in het bestuur en/of pastoraat geen agendapunt in de vergaderingen van de parochiebesturen is. In 42% van de parochiebesturen wordt hier incidenteel over gesproken en in 9% uitvoerig.

Samenvattend kan worden gesteld dat bijna driekwart van de parochiebesturen aan geeft regelmatig (of zelfs vaak) aandacht te geven aan pastoraal-inhoudelijke beleidszaken. Wanneer men echter aan parochiebesturen vraagt in hoeverre ze specifieke aandacht geven aan de identiteit van de 'parochie als mededraagster van pastoraat', blijkt minder dan de helft van de parochiebesturen hier uitvoerig op in te gaan. Ditzelfde geldt voor de aandacht aan de visie van taken en verantwoordelijkheden van pastorale beroepskrachten en vrijwilligers en de kwaliteit van het vrijwilligerskader. Tenslotte wordt er zeer weinig prioriteit gegeven aan vergroting van het aandeel vrouwen in het bestuur en pastoraat.

Hoewel de verschillen niet groot zijn, heeft men het in de parochiebesturen van grotere parochies (met 3.000 of meer parochianen) vaker over de identiteit van de parochie ten aanzien van al de hiergenoemde aspecten dan in kleinere parochies (met minder dan 1.500 parochianen).

4.2 Kwaliteit van de vrijwilligersinzet

Vrijwilligers spelen een belangrijke rol in het functioneren van een parochie. De uitvoering van het pastoraal beleid van een parochie ligt, naast de aanwezige pastorale beroepskrachten, in handen van het vrijwilligerskader.

Uit de onderzoekgegevens blijkt dat het voor parochies niet makkelijk is om aan voldoende gekwalificeerde vrijwilligers te komen die de pastorale taken kunnen uitvoeren. Slechts 5% van de parochies is er de afgelopen jaren in geslaagd ruim voldoende vrijwilligers te vinden. In 54% van de parochies heeft men maar net voldoende vrijwilligers kunnen vinden. In de rest van de parochies is er een tekort aan vrijwilligers, dat wil zeggen dat er net te weinig (in 34% van de parochies) of veel te weinig vrijwilligers (in 7% van de parochies) zijn gevonden.

Tabel 4.3 geeft de ontwikkelingen in de afgelopen vijf jaar met betrekking tot de deelname van vrouwen aan pastoraatgroepen en/of lectorengroepen, en aan parochiebesturen.

In meer dan éénderde van de parochies (37%) is het aantal vrouwen in pastoraatgroepen en/of lectorengroepen toegenomen. In parochiebesturen is dit aandeel net iets minder dan éénderde (32%). In de meeste parochies is het aandeel vrouwen gelijk gebleven, zowel in pastoraatgroepen en/of lectorengroepen (62%) als in parochiebesturen (61%). In 7% van de parochies is het aantal vrouwen in het parochiebestuur afgenomen.

tabel 4.3: Verandering deelname vrouwen aan pastoraat en bestuur (in %; N = 119)

<i>Ontwikkeling deelname vrouwen</i>	pastoraat	bestuur
toegenomen	37	32
ongeveer gelijk gebleven	62	61
afgenomen	1	7

In de uitvoering van hun pastorale taken kunnen vrijwilligers, en ook pastorale beroepskrachten worden ondersteund door een parochiesecretariaat. In veel parochies wordt het secretariaat bezet door vrijwilligers waardoor mogelijk de ondersteuning niet toereikend is. Uit de onderzoeksgegevens blijkt echter dat in de meeste parochies het parochiesecretariaat de pastorale beroepskrachten en vrijwilligers voldoende in hun werkzaamheden kan ondersteunen. In 49% van de parochies is de secretariële ondersteuning ruim voldoende, in 31% net voldoende. Er zijn echter ook parochies

waar de ondersteuning onvoldoende is (in 8% van de parochies) en er zijn zelfs parochies waar helemaal geen secretariële ondersteuning is (in 12% van de parochies).

De belangrijke rol van vrijwilligers in het pastoraal beleid van een parochie kan men aflezen aan de verantwoordelijkheden van vrijwilligers voor de inhoud en uitvoering van pastorale taken. Tabel 4.4 geeft weer in hoeverre vrijwilligers deze verantwoordelijkheden dragen en in hoeverre zij deze verantwoordelijkheden de laatste jaren meer (of minder) zijn gaan dragen.

tabel 4.4: Verantwoordelijkheid vrijwilligers voor inhoud en uitvoering pastorale taken (in %; N = 120)

<i>Mate van verantwoordelijkheid</i>	inhoud pastorale taken	uitvoering pastorale taken
hoge mate	52	62
redelijke mate	47	37
niet of nauwelijks	1	1
<i>Ontwikkeling verantwoordelijkheid</i>	inhoud pastorale taken	uitvoering pastorale taken
meer verantwoordelijk	58	62
evenveel verantwoordelijk	40	36
minder verantwoordelijk	2	2

In bijna alle parochies (99%) zijn vrijwilligers in hoge of redelijke mate verantwoordelijk voor de inhoud van de pastorale taken, zoals communie- en vormselvoorbereidingen, avondwakegroep, liturgiegroep, bezoekgroep en diaconie. In meer dan de helft van de parochies (58%) is de verantwoordelijkheid hierover de laatste jaren steeds meer bij de vrijwilligers komen te liggen.

Ten aanzien van de uitvoering van de pastorale taken door vrijwilligers is het beeld nagenoeg hetzelfde: in de meeste parochies zijn vrijwilligers verantwoordelijk (in hoge of redelijke mate) voor de uitvoering (in 99% van de parochies) en in 62% van de parochies hebben de vrijwilligers hun verantwoordelijkheden hierover de afgelopen vijf jaar zien groeien. Voorbeelden van pastorale taken die volgens de parochies in grote mate door vrijwilligers worden gedragen zijn: de avondwake, woord- en communievieringen, bezoekersgroep, catechese, rouwbegeleiding, liturgie, kindervendienst en voorbereiding op doop, communie, vormsel en huwelijk.

Van de vrijwilligers is 35% zich sterk bewust van hun verantwoordelijkheden ten aanzien van de inhoud en uitvoering van pastorale taken. Bij de meeste andere vrijwilligers (63%) is dit bewustzijn slechts redelijk aanwezig en bij een enkele vrijwilliger niet of nauwelijks (2%). Het bewustzijn van de verantwoordelijkheden is minder sterk aanwezig dan men op basis van de werkelijke verantwoordelijkheid voor de pastorale taken mag verwachten.

In de meeste parochies wordt er tussen vrijwilligers van verschillende werkgroepen onderling overlegd. In 42% van de parochies vindt het overleg en contact tussen de

vrijwilligers in hoge mate plaats, in 52% gedeeltelijk. In 6% van de parochies wordt er niet of nauwelijks overlegd.

Tabel 4.5 geeft een beeld van de scholing en vorming van vrijwilligers. Het gaat hierbij om scholing en vorming van:

- algemene vaardigheden zoals computer, boekhouding, ledenadministratie, muziek;
- inhoudelijke vaardigheden op pastoraal, liturgisch, catechetisch of diaconaal gebied (bijvoorbeeld rouwbegeleiding, gebedsleiding,);
- communicatieve vaardigheden zoals gespreksleiding, management, schriftelijke communicatie;
- spirituele verdieping (gebedsvormen, meditatie);
- kennis van bijbel en katholiek geloof.

tabel 4.5: Scholing en vorming van vrijwilligers (in %; N = 118)

<i>Scholing en vorming</i>	inhoudelijke vaardigheden	kennis van bijbel en kath. geloof	algemene vaardigheden	spirituele verdieping	communicatieve vaardigheden
in hoge mate	14	7	6	7	1
gedeeltelijk	66	42	40	32	14
niet of nauwelijks	20	51	54	61	85

Alleen ten aanzien van inhoudelijke vaardigheden vindt er veel scholing en vorming van vrijwilligers plaats. In 80% van de parochies is dit het geval (gedeeltelijk of in hoge mate). Scholing en vorming van kennis van bijbel en katholiek geloof en algemene vaardigheden komen in iets minder dan de helft van de parochies voor (in respectievelijk 49% en 46% van de parochies). Spirituele verdieping vormt in 39% van de parochies onderwerp van scholing en vorming van vrijwilligers. Ten aanzien van communicatieve vaardigheden vindt de minste scholing en vorming plaats (in 15% van de parochies).

Vrijwilligers zijn in grote en toenemende mate verantwoordelijk voor het uitvoeren van het pastoraal beleid van de parochies, ook al zijn ze zich daar niet altijd evenredig bewust van. Hierdoor is het van belang om voldoende vrijwilligers in de parochie te krijgen en te behouden, maar dit is voor veel parochies geen gemakkelijke opgave. In een deel van parochies is wel het aandeel vrouwen in het pastoraat en parochiebesturen toegenomen. De secretariële ondersteuning van vrijwilligers (en pastorale beroepskrachten) is in veel parochies op orde. Weinig parochies scholen en vormen de vrijwilligers uitgebreid.

De verschillen tussen grote en kleine parochies zijn niet groot. In grotere parochies zijn vrijwilligers zich meer bewust van hun verantwoordelijkheden. Ook worden ze wat meer geschoold en krijgen ze wat meer ondersteuning dan vrijwilligers in kleinere parochies. De laatste jaren is ook het aandeel vrouwen in parochiebesturen in grotere parochies vaker toegenomen dan in kleinere parochies. Daarentegen vindt er

in grotere parochies minder vaak overleg tussen de vrijwilligers plaats en is in het pastoraat van deze parochies het aandeel vrouwen minder vaak toegenomen.

4.3 Conclusie

In veel parochies heeft de identiteit van de parochie geen hoge prioriteit. In kleinere parochies is dit nog iets minder het geval dan in grotere parochies.

Ten aanzien van de expliciete aandacht in het parochiebestuur voor de identiteit van de parochie blijkt dat in lang niet alle parochiebesturen pastoraal-inhoudelijke zaken uitvoerig worden besproken. Men zou verwachten dat er veel aandacht wordt besteed aan de verdeling van taken en verantwoordelijkheden van vrijwilligers en aan een concrete omschrijving hiervan. In veel parochies wordt dit echter (nog) niet gedaan. Ditzelfde geldt voor de aandacht voor de kwaliteit van de vrijwilligers. Over de vergroting van het aandeel vrouwen in het bestuur en/of pastoraat wordt in de meeste parochies incidenteel of helemaal niet gesproken. Het zou kunnen zijn dat dit onderwerp geen bron van zorg is omdat het aandeel vrouwelijke vrijwilligers de laatste jaren in veel parochies is toegenomen.

In veel parochies dragen vrijwilligers in grote mate zorg voor de inhoud en uitvoering van pastorale taken. Om deze taken goed te kunnen uitvoeren zou scholing en vorming van vrijwilligers gewenst zijn. In de meeste parochies gebeurt dit echter niet op grote schaal. Er zijn bovendien slechts weinig parochies die ruim voldoende vrijwilligers hebben, ook dit komt de kwaliteit van het uitvoeren van de pastorale taken niet ten goede. In een deel van de parochies worden wel steeds meer vrouwelijke vrijwilligers ingezet voor de pastorale (en bestuurlijke) taken.

5 Pastoraat

In het vorige hoofdstuk is ingegaan op de identiteit van de parochies. De identiteit is omschreven aan de hand van de aandacht van parochies hiervoor en de kwaliteit van de vrijwilligers. De identiteit van parochies heeft zijn uitwerking op de uitvoering van het pastoraat. Dit hoofdstuk geeft een beeld van de, deels vernieuwende, wijze waarop parochies hun pastoraat vormgeven en uitvoeren. Het hoofdstuk bestaat uit twee delen.

- **Invulling van het parochiepastoraat.**

In dit deel wordt weergegeven hoe parochies invulling geven aan pastorale activiteiten zoals die van oudsher door de parochies worden uitgevoerd. Achtereenvolgens komen de toediening van sacramenten, de liturgie, de catechese en de diaconie aan de orde.

- **Initiatieven in het parochiepastoraat.**

In dit deel wordt ingegaan op de nieuwe initiatieven op het gebied van pastoraat zoals die in de afgelopen jaren in de parochies zijn waargenomen. Het gaat hierbij niet alleen om het type activiteit maar ook om de kwaliteit van en de deelname aan deze initiatieven.

5.1 Invulling van het parochiepastoraat

In deze paragraaf wordt een beeld gegeven van de manier waarop parochies hun pastoraat vormgeven en uitvoeren. Tabel 5.1 en tabel 5.2 geven weer hoe in parochies de sacramenten doorgaans worden voorbereid en op welke wijze ze worden gevierd. Daarnaast wordt (in tabel 5.2) ook nog weergegeven op welke wijze zieken worden gezalfd.

tabel 5.1: Voorbereiding sacramenten (in %)

<i>Wijze van voorbereiding</i>	kinder- doop	volwassenen- doop	eerste communie	vormsel	huwelijk
gemeensch. voorbereiding binnen eigen parochie	50	8	82	72	21
gemeensch. voorbereiding met andere parochies	19	11	16	26	29
individuele voorbereiding	31	81	2	2	50
(N)	(119)	(98)	(120)	(118)	(117)

Sacramenten worden niet allemaal op dezelfde manier voorbereid. Bij de eerste communie en het vormsel is er meestal sprake van een gemeenschappelijke voorbereiding binnen de eigen parochie (in respectievelijk 82% en 72% van de parochies). Ook ten aanzien van het doopsel bij kinderen vindt de voorbereiding meestal op deze manier plaats (in 50% van de parochies) hoewel een individuele voorbereiding ook

redelijk vaak voor komt is (in 31% van de parochies). De voorbereiding op de doop voor volwassenen is veelal individueel van aard (in 81% van de parochies). Ten aanzien van het huwelijk zijn alle drie de vormen van voorbereiding regelmatig waar te nemen. De individuele voorbereiding (in 50% van de parochies) komt het vaakst voor maar ook de gemeenschappelijke voorbereiding binnen de eigen parochie en met andere parochies (in respectievelijk 21% en 29% van de parochies) komen regelmatig voor.

In het algemeen kan gesteld worden dat een gemeenschappelijke voorbereiding met andere parochies bij alle sacramenten nog niet erg vaak voor komt. Maakt men onderscheid naar parochiegrootte, dan kan men constateren dat kleinere parochies, in vergelijking met grotere parochies, de sacramenten vaker individueel voorbereiden en minder vaak gemeenschappelijk binnen de eigen parochie.

tabel 5.2: Viering van sacramenten en ziekenzalving (in %)

<i>Wijze van viering/zienezalving</i>		doorgaans	soms	nooit
Kinderdoop (N = 119)	in 'gewone' viering binnen de eigen parochie	11	37	52
	tijdens gemeensch. doopviering met andere kinderen samen	44	22	34
	individuele viering	45	32	23
Volwassen- doop	in 'gewone' viering binnen de eigen parochie	25	20	55
	tijdens gemeensch. doopviering met andere volwassenen samen	4	13	83
	individuele viering	43	22	35
Eerste communie (N = 119)	van groep kinderen binnen de eigen parochie	90	2	8
	van kinderen uit verschillende parochies tezamen	11	7	82
	van individuele kinderen tijdens 'gewone' viering	5	14	81
Vormsel (N = 118)	van groep kinderen binnen de eigen parochie	82	4	14
	van kinderen uit verschillende parochies tezamen	15	9	76
Zienezalving (N = 119)	individueel, thuis aan ziekbed	82	16	2
	gemeenschappelijk voor groep zieken tijdens 'gewone' viering	22	18	60

Naast verschillen in de voorbereiding van de sacramenten worden de sacramenten ook op verschillende wijze gevierd. De eerste communie en het vormsel worden meestal met een groep kinderen binnen de eigen parochie gevierd, in respectievelijk 90% en 82% van de parochie gebeurt dit doorgaans. Vieringen met kinderen uit verschillende parochies tezamen zijn bij deze sacramenten niet gebruikelijk.

De doop van kinderen wordt in veel parochies of individueel gevierd (in 45% van de parochies is dit gebruikelijk) of tijdens een gemeenschappelijke doopviering met andere kinderen samen (dit is in 44% van de parochies gebruikelijk). Een kinderdoop in een 'gewone' viering is wat minder gebruikelijk, maar vindt in een deel van de parochies wel plaats (in 11% van de parochies doorgaans, in 37% soms).

De doop van volwassenen wordt het vaakst individueel gevierd (dit is in 43% van de parochies gebruikelijk) hoewel de doop in een deel van de parochies in een 'gewone'

viering binnen de eigen parochie plaatsvindt (in 25% van de parochies is dit gebruikelijk). Een gemeenschappelijke viering voor de doop van volwassenen komt in de parochies maar sporadisch voor.

De zalving van zieken vindt doorgaans plaats bij de zieken thuis (in 82% van de parochies), een gemeenschappelijke ziekenzalving tijdens een ‘gewone’ viering is veel minder gebruikelijk.

Bij de viering van de sacramenten kinderdoop en vormsel zijn er duidelijke verschillen tussen kleinere en grotere parochies. In de meeste kleinere parochies vindt de kinderdoop in een individuele viering plaats, in de meeste grotere parochies wordt dit sacrament gevierd tijdens een gemeenschappelijke doopviering met andere kinderen samen. De viering van het vormsel wordt in kleinere maar zeker ook in middelgrote parochies vaker gevierd met kinderen van verschillende parochies tezamen, hoewel het nog steeds niet heel frequent voorkomt. In grotere parochies is dit echter een zeldzaamheid. Bij de andere sacramenten zijn er geen grote verschillen tussen kleinere en grotere parochies in de wijze waarop ze gevierd worden.

Een belangrijk element van het pastoraat in een parochie vormt de liturgie. In het onderzoek is gevraagd naar eucharistievieringen en woord- en communievieringen. Meer dan driekwart van de parochies (78%) geeft ook aan de verschillen tussen deze twee soorten vieringen (hierbij valt te denken aan verschillen in teksten of vormgeving) te benadrukken. De volgende tabel geeft weer hoe deze vieringen zich de afgelopen vijf jaar hebben ontwikkeld.

tabel 5.3: Ontwikkeling aantal woord- en communievieringen en eucharistievieringen (in %; N = 118)

<i>Ontwikkeling</i>	woord- en communievieringen	eucharistievieringen
toegenomen	65	5
gelijk gebleven	27	29
afgenomen	8	66

Uit de tabel blijkt dat in bijna tweederde van de parochies (65%) het aantal woord- en communievieringen de afgelopen jaren is toegenomen terwijl het aantal eucharistievieringen juist in bijna tweederde van de parochies (66%) is afgenomen.

Uit de onderzoeksgegevens blijkt verder dat maar een klein deel van de parochies (16%) bij liturgische activiteiten ondersteuning krijgt van de Gregoriusvereniging. Op iets grotere schaal vindt er ondersteuning plaats door de dekenale en diocesane dienstverlening; 10% van de parochies geeft aan deze ondersteuning regelmatig te krijgen, 48% af en toe.

Bij liturgische activiteiten nemen middelgrote parochies een opvallende positie in. Deze parochies benadrukken, in vergelijking met zowel grotere als kleinere parochies, meer de verschillen tussen eucharistievieringen en woord- en communievieringen, het aantal woord- en communievieringen is hier in de laatste jaren vaker toegenomen en de liturgische activiteiten in deze parochies worden vaker ondersteund door de dekenale en diocesane dienstverlening en door de Gregoriusvereniging.

Tabel 5.4 geeft een overzicht van de vormen van catechese en de frequentie waarmee ze plaats vinden in de parochies.

tabel 5.4: Catechese vormen (in %; N = 116)

<i>Hoe vaak vinden catechesevormen plaats?</i>	voorbereiding op sacramenten	Schrift- en geloofskennis	persoonlijke geloofsontwikkeling	actuele maatschappelijke thema's
regelmatig	77	33	33	6
af en toe	18	45	35	35
nooit	5	22	32	59

Catechese tijdens de voorbereiding op sacramenten is in de meeste parochie gebruikelijk. In meer dan driekwart van de parochies (77%) vindt deze vorm van catechese plaats, in 18% van de parochies af en toe. De andere vormen van catechese komen in veel minder parochies regelmatig voor. Catechese in de vorm van Schrift- en geloofskennis en in de vorm van persoonlijke geloofsontwikkeling komen in eenderde van de parochies regelmatig voor. Er is wel nog een redelijk aantal parochies waar deze catechesevormen af en toe voorkomen. Catechese met betrekking tot actuele maatschappelijke thema's is niet populair onder de parochies, in 59% van de parochies vindt dit nooit plaats.

Onderscheid naar parochiegrootte leert dat in middelgrote en vooral grotere parochies de verschillende vormen van catechese vaker plaats vinden dan in kleinere parochies.

Tenslotte is aan de parochies gevraagd in hoeverre er door verschillende werkgroepen op het gebied van diaconie samenwerking en contact plaatsvinden en door wie de diaconale vrijwilligers worden ondersteund. Het gaat hierbij om werkgroepen (met vrijwilligers) die zich bezig houden met diaconale activiteiten rond bijvoorbeeld individuele zorg (zieken- en ouderenbezoek), maatschappelijk engagement en solidariteit (zoals de Parochiële Caritas Instellingen), Kerk en samenleving (KeSa) en Missie, Ontwikkeling en Vrede (MOV).

In 31% van de parochies overleggen diaconale werkgroepen regelmatig over hun werkzaamheden en worden taken op elkaar afgestemd. In een klein deel van de parochies (4%) is er een gemeenschappelijk diaconaal plan opgesteld (met één beleid). In bijna tweederde van de parochies (65%) vindt er echter slechts incidentele of helemaal geen uitwisseling tussen diaconale werkgroepen plaats. In het algemeen vindt er in grotere parochies wat meer contact en samenwerking tussen verschillende diaconale werkgroepen plaats dan in kleinere parochies.

In iets minder dan de helft van de parochies (45%) worden diaconale vrijwilligers ondersteund door dekenale dienstverlening diaconie (in grotere parochies iets vaker dan in kleinere parochies). In éénderde van de parochies ondersteunt (soms naast de dekenale dienstverlening) de pastor voor diaconie de vrijwilligers. In een enkele parochie ondersteunen parochiepastores of dekenale arbeidspastores de vrijwilligers die

zich inzetten voor diaconale activiteiten. In een deel van de parochies worden vrijwilligers helemaal niet ondersteund (28%).

Samenvattend: De eerste communie en het vormsel worden vooral groepsgewijs voorbereid en toegediend binnen de eigen parochie, terwijl het sacrament van de kinderdoop ook (met name in kleinere parochies) individueel wordt voorbereid en toegediend. Bij de volwassendoop is een individuele voorbereiding en viering zelfs zeer gebruikelijke en dit geldt ook voor de voorbereiding van het huwelijk (en uiteraard voor de viering ervan).

Op het gebied van de liturgie worden steeds meer woord- en communievieringen en steeds minder eucharistievieringen gehouden. Opvallend is dat dit het meest geldt voor de middelgrote parochies. De liturgie wordt in weinig parochies ondersteund door dekenale en diocesane dienstverlening en door de Gregoriusvereniging.

Catechese vindt alleen op grote schaal plaats als het gaat om de voorbereiding van sacramenten, hoewel ook catechese in de vorm van Schrift-/geloofskennis en persoonlijke geloofsontwikkeling in een deel van de parochies plaats vindt. In grotere parochies vinden de verschillende catechesevormen vaker plaats dan in kleinere parochies.

De verschillende werkgroepen die zich bezig houden met diaconale activiteiten staan slechts in beperkte mate met elkaar in contact, dat wil zeggen dat er weinig wordt overlegd over de werkzaamheden van de verschillende werkgroepen en dat de taken niet vaak op elkaar worden afgestemd. In grotere parochies is er iets meer contact dan in kleinere parochies. In de meeste parochies worden de diaconale werkgroepen ondersteund door de dekenale dienstverlening diaconie en/of de pastor voor diaconie. In een deel van de parochies is echter (nog) geen ondersteuning aanwezig.

5.2 Initiatieven in het parochiepastoraat

In deze paragraaf komen de door parochies uitgevoerde of geplande pastorale initiatieven aan bod. In het onderzoek is tevens gekeken in hoeverre er bij de ontwikkeling en uitvoering ervan wordt samengewerkt (bijvoorbeeld met andere parochies) en of men tevreden is over de kwaliteit en de deelname van de uitgevoerde initiatieven. Er wordt apart aandacht besteed aan initiatieven op het gebied van liturgie en jeugd- en jongerenpastoraat en ook hierbij komen de kwaliteit en de deelname aan de orde.

Tabel 5.5 geeft weer op welke pastorale gebieden (zonder liturgie en jeugd- en jongerenpastoraat) initiatieven worden uitgevoerd (of nog in ontwikkeling zijn) en met wie parochies daarbij samenwerken. Tabel 5.6 geeft de beoordeling van de parochies met betrekking tot de kwaliteit en de deelname aan de uitgevoerde initiatieven weer.

tabel 5.5: Ontwikkeling en uitvoering initiatieven en samenwerking daarbij

<i>Initiatieven</i>	<i>Stand van zaken (in %; N = 117)</i>			<i>In samenwerking met (in %, meerdere antw. mogelijk):</i>					N
	uitgevoerd	nog in ontwikkeling	geen initiatief	andere parochie(s)	andere kerken	niet-kerkelijke instellingen	zonder samenw./ niet geantw.		
interreligieuze dialoog	52	18	30	9	83	6	11	82	
geloofsverdieping	50	26	24	61	26	2	21	89	
diaconie	48	35	17	44	42	18	19	95	
volwassencatechese	42	23	35	65	29	4	15	76	
groepspastoraat	28	21	51	54	14	4	32	56	
individueel pastoraat	25	18	57	51	10	10	33	49	
cultuur en kunst	20	9	71	6	24	42	38	34	
nieuwe media	10	24	66	31	21	5	46	39	

tabel 5.6: Tevredenheid over kwaliteit en deelname van uitgevoerde initiatieven (in %)

<i>Initiatieven</i>	<i>Tevredenheid kwaliteit</i>				<i>Tevredenheid deelname</i>				N
	heel tevreden	tevreden	niet tevreden	N	heel tevreden	tevreden	niet tevreden	N	
interreligieuze dialoog	12	81	7	57	4	63	33	55	
geloofsverdieping	28	70	2	54	17	55	28	53	
diaconie	17	68	15	47	8	67	25	48	
catechese voor volw.	22	78	0	49	17	64	19	47	
groepspastoraat	24	73	3	29	21	61	18	28	
individueel pastoraat	24	68	8	25	23	54	23	26	
cultuur en kunst	38	57	5	21	14	72	14	21	
nieuwe media	18	73	9	11	9	82	9	11	

De meeste initiatieven die door parochies op pastoraal gebied zijn uitgevoerd (of nog in ontwikkeling zijn), hebben betrekking op de interreligieuze dialoog, geloofsverdieping, diaconie en catechese voor volwassenen. Op elk van deze pastorale gebieden worden door ongeveer de helft van de parochies initiatieven uitgevoerd; in een deel van de parochies zijn de initiatieven op deze gebieden nog in ontwikkeling. Bij deze initiatieven wordt ook op grote schaal samengewerkt met andere parochies en andere kerken. Initiatieven in samenwerking met niet-kerkelijke instellingen worden het vaakst op het gebied van de diaconie uitgevoerd, al betreft het slechts 18% van de parochies.

Andere initiatieven op pastoraal gebied komen wat minder frequent voor en hierbij wordt ook wat minder samengewerkt. In 28% van de parochies zijn initiatieven op het gebied van groepspastoraat uitgevoerd, in 25% op het gebied van individueel pastoraat, in 20% op het gebied van cultuur en kunst en in slechts 10% op het gebied van nieuwe media. Groepspastoraat en individueel pastoraat worden vooral uitgevoerd of ontwikkeld in samenwerking met andere parochies, cultuur en kunst vooral met niet-kerkelijke instellingen (42%). Als er al initiatieven op het gebied van nieuwe

media worden uitgevoerd of ontwikkeld, gebeurt dit meestal zonder samenwerking (in 46% van de parochies).

Voor alle pastorale initiatieven geldt dat ze in grotere parochies vaker worden uitgevoerd dan in kleinere parochies. Ten aanzien van de samenwerking bij de ontwikkeling en uitvoering van de initiatieven zijn er geen grote verschillen tussen kleinere en grotere parochies.

In het algemeen is men tevreden over de kwaliteit van de uitgevoerde initiatieven. Op alle hierboven besproken pastorale gebieden is de overgrote meerderheid van de parochies (heel) tevreden over de uitvoering van de initiatieven. Over de kwaliteit van de uitgevoerde diaconale initiatieven is men relatief nog het minst tevreden (15% is niet tevreden).

Ten aanzien van de deelname aan de uitgevoerde initiatieven valt wat meer ontevredenheid te bespeuren hoewel ook hier de meerderheid van de parochies tevreden is. Zo is één derde van de parochies niet tevreden over de deelname ten aanzien van de interreligieuze dialoog.

Uit de onderzoeksgegevens blijkt verder dat de mate van tevredenheid over de kwaliteit van en de deelname aan de uitgevoerde initiatieven niet samenhangt met parochiegrootte.

Tabel 5.7 geeft een beeld van de initiatieven die door parochies worden uitgevoerd op het gebied van de liturgie. Er is gevraagd naar de volgende initiatieven:

- Andere vormen van vieringen en gebed buiten de eucharistievieringen en de woord- en communievieringen.
- Vieringen en gebedsdiensten voor kleinere groepen, bijvoorbeeld het kerkelijk getijdengebed.
- Andere invullingen van vieringen met behulp van bijvoorbeeld drama, andere muziek en audiovisuele middelen.
- Binnen de liturgie meer plaats inruimen voor persoonlijke bezinning en gebed.

tabel 5.7: Initiatieven op het gebied van liturgie (in %; N = 117)

<i>Initiatieven</i>	uitgevoerd	nog in ontwikkeling	geen initiatief
andere vormen van vieringen en gebed	25	14	61
vieringen en gebedsdiensten voor kleinere groepen	22	9	69
andere invulling van vieringen	15	6	79
meer ruimte voor persoonlijke bezinning en gebed	10	22	68

Op het gebied van liturgie worden maar in een klein deel van de parochies nieuwe vormen ontwikkeld en uitgevoerd. In een kwart van de parochies voert men andere vormen van vieringen en gebed uit (buiten de eucharistievieringen en de woord- en communievieringen). Grotere parochies doen dit wat vaker dan kleinere parochies. In 22% van de parochies voert men vieringen en gebedsdiensten voor kleinere groepen uit, in 15% van de parochies geeft men een andere invulling aan vieringen (in

grotere parochies wat vaker dan in kleinere parochies). In 10% van de parochies geeft men binnen de liturgie meer ruimte voor persoonlijke bezinning en gebed, in nog eens 22% van de parochies is dit in ontwikkeling.

Al met al worden er in de meeste parochies geen liturgische initiatieven uitgevoerd. Vanwege het kleine aantal parochies die nieuwe vormen van liturgie hebben uitgevoerd, is de beoordeling van deze initiatieven niet in tabelvorm opgenomen. In het algemeen is men (heel) tevreden over de kwaliteit van nieuwe vormen van liturgie. Slechts een enkele parochie is hierover niet tevreden. Ten aanzien van de deelname aan de initiatieven is er wat meer ontevredenheid. Hoewel de tevredenheid overheerst (80% is tevreden), is 21% van de parochies met andere vormen van vieringen en gebed en 20% van de parochies met vieringen en gebedsdiensten voor kleinere groepen ontevreden over de deelname. Over de deelname bij andere invullingen van vieringen en bij de liturgie waar meer ruimte is voor persoonlijke bezinning en gebed zijn de parochies bijna unaniem tevreden.

In tabel 5.8 en tabel 5.9 staan initiatieven op het gebied van jeugd- en jongerenpastoraat en de beoordelingen van deze initiatieven beschreven.

tabel 5.8: Initiatieven m.b.t. jeugd- en jongerenpastoraat (in %; N = 120)

<i>Initiatieven:</i>	uitgevoerd	nog in ontwikkeling	geen initiatief
jeugdkoor	60	9	31
jongerenkoor	56	7	37
jongerenpastoraat, jongerenwerkgroep	45	23	32
jeugdpastoraat	40	21	39
jeugd/jongerenprojecten in samenwerking met scholen	33	8	59

tabel 5.9: Tevredenheid over kwaliteit en deelname van uitgevoerde initiatieven jeugd- en jongerenpast. (in %)

<i>Initiatieven t.a.v.</i>	<i>Tevredenheid kwaliteit</i>			N	<i>Tevredenheid deelname</i>			N
	heel tevreden	tevreden	niet tevreden		heel tevreden	tevreden	niet tevreden	
jeugdkoor	37	54	9	70	31	51	18	68
jongerenkoor	33	62	5	66	26	60	14	65
jongerenpastoraat	22	65	13	54	13	49	38	53
jeugdpastoraat	28	59	13	47	21	53	26	47

In 60% van de parochies is er een jeugdkoor, in 56% een jongerenkoor, al betreft dit vermoedelijk niet altijd nieuwe initiatieven. In een klein deel van de parochies is men bezig met het opzetten van de jeugd- en/of jongerenkoren, in de rest heeft men hier toe nog niets ondernomen. In 40% van de parochies zijn er initiatieven met betrekking tot jeugdpastoraat aanwezig, terwijl men in nog eens 21% van de parochies bezig is deze op te zetten. Ten aanzien van jongerenpastoraat is het beeld ongeveer hetzelfde. Jeugd- en jongerenprojecten in samenwerking met scholen komen minder

voor. In één derde van de parochies vinden deze projecten plaats, in 59% van de parochies echter (nog) niet, en worden ze ook niet ontwikkeld. In grotere parochies zijn vaker initiatieven ten aanzien van jeugd en jongeren aanwezig dan in kleinere parochies.

Ook bij de initiatieven ten aanzien van het jeugd- en jongerenpastoraat valt op dat men in het algemeen (heel) tevreden is over de kwaliteit van de initiatieven en de deelname aan de initiatieven. De grootste ontevredenheid bestaat er over de deelname aan het jongerenpastoraat (38%) en aan het jeugdpastoraat (26%).

Bekijkt men de initiatieven op de verschillende pastorale terreinen als geheel dan kan gesteld worden dat er heel wat parochies zijn die een jeugd- en/of jongerenkoor hebben en zich bezig houden met jeugd- en/of jongerenpastoraat. Dit geldt ook voor interreligieuze dialoog, geloofsverdieping, diaconie en catechese voor volwassenen; bij deze initiatieven wordt vaak samengewerkt met andere parochies of andere kerken. Samenwerking bij pastorale initiatieven met niet-religieuze instellingen gebeurt eigenlijk alleen op het gebied van cultuur en kunst (hoewel niet veel parochies zich hiermee bezig houden). Opvallend is dat er weinig parochies bezig zijn of zich bezig hebben gehouden met nieuwe vormen van liturgie, terwijl de tevredenheid over de kwaliteit en de deelname heel hoog is.

De meeste parochies zijn heel tevreden of tevreden over de kwaliteit van de uitgevoerde pastorale initiatieven, en zijn dit in iets minder mate over de deelname aan de nieuwe activiteiten.

Grotere parochies blijken op de meeste pastorale gebieden zich meer bezig te houden met nieuwe vormen van pastoraat dan kleinere parochies.

5.3 Conclusie

Het hedendaagse pastoraat staat in het teken van verandering. Er vinden niet alleen verschuivingen van activiteiten plaats – zoals steeds minder eucharistievieringen en steeds meer woord- en communiediensten – maar er verschijnen ook nieuwe vormen van pastoraat. Deze initiatieven zijn vooral waar te nemen op het gebied van jeugd- en jongerenpastoraat, interreligieuze dialoog, geloofsverdieping, diaconie en catechese voor volwassenen. Ook zijn er in veel parochies jeugd- en/of jongerenkoren. Opvallend weinig parochies houden zich bezig met nieuwe vormen van liturgie, met individueel en groepspastoraat en met catechese (buiten de catechese voor volwassenen en de catechese bij de voorbereiding van sacramenten). In kleinere parochies worden minder pastorale activiteiten en initiatieven uitgevoerd dan in grotere parochies.

Over de kwaliteit van en de deelname aan de initiatieven zijn voornamelijk positieve geluiden te horen en wordt ook op grote schaal samengewerkt met andere parochies en/of kerken. Bij de bestaande pastorale activiteiten komt hier en daar een gebrek aan ondersteuning en samenwerking met andere parochies naar voren.

6 Bestuurlijke en pastorale samenwerking van parochies

In het streven naar een vitale en saamhorige geloofsgemeenschap neemt het samenwerken tussen parochies een belangrijke plaats in. Zonder verlies van de eigen identiteit dienen samenwerkende parochies ervoor te zorgen dat het aanbod en de kwaliteit van de verleende diensten ook in de toekomst gewaarborgd blijven. Alleen door verantwoordelijkheden te delen, kunnen parochies zich blijven profileren in een maatschappij waar de rol van het christelijke geloof de afgelopen decennia aan invloed heeft ingeboet.

Samenwerking tussen parochies dient te geschieden op een tweetal terreinen:

- Samenwerking op bestuurlijk niveau.
- Samenwerking bij verschillende pastorale activiteiten.

6.1 Samenwerking op bestuurlijk niveau

De volgende tabel geeft een overzicht van de mate van samenwerking op bestuurlijk niveau.

tabel 6.1: Samenwerking parochies op bestuurlijk niveau (in %; N = 119)

<i>Wijze van samenwerking</i>	<i>%</i>
met andere parochie(s) samengegaan (fusie) of voorbereiding hiertoe	13
in parochieverband opgegaan of voorbereiding hiertoe	36
regelmatig bestuurlijk overleg	38
incidenteel bestuurlijk overleg	7
geen noemenswaardige samenwerking op bestuurlijk niveau	6

Bijna de helft van de parochies is opgegaan in een parochieverband of is gefuseerd (of is hiermee bezig). De meeste andere parochies overleggen op bestuurlijk niveau met andere parochies. In 38% van de parochies wordt er regelmatig overlegd. In een klein deel van de parochies overleggen besturen van verschillende parochies incidenteel (7%) of helemaal niet (6%).

Kijkt men naar parochiegrootte, dan blijken er geen noemenswaardige verschillen te zijn qua samenwerking,

6.2 Samenwerking bij verschillende pastorale activiteiten

In tabel 6.2 komt samenwerking op het gebied van pastorale activiteiten aan de orde. Het gaat hier om samenwerking bij de volgende activiteiten:

- Onderlinge afstemming van zondagsvieringen, zodat zoveel mogelijk in elke parochie een eucharistieviering kan plaatsvinden.
- Samenwerking rond sacramentscatechese (doop, eerste communie, vormsel, huwelijk).
- Samenwerking rond scholing van vrijwilligers.
- Parochieblad.
- Samenwerking rond catechumenaat (geloofscatechese voor mensen die op volwassen leeftijd katholiek zijn geworden).

tabel 6.2: Samenwerking met andere parochies bij pastorale activiteiten (in %; N = 118)

<i>Samenwerking bij pastorale activiteiten</i>	afstemming zondagsvieringen	samenwerking sacramenten-catechese	samenwerking scholing vrijwilligers	parochieblad	samenwerking catechumenaat
intensief	76	36	20	30	13
incidenteel	5	42	55	30	18
niet	19	22	25	40	69

In meer dan driekwart van de parochies (76%) wordt intensief met andere parochies samengewerkt als het gaat om de onderlinge afstemming van zondagsvieringen. Deze onderlinge afstemming zou ertoe moeten leiden dat in iedere parochie in het weekend een eucharistieviering plaats kan vinden. 62% van de parochies blijkt hierin ook te slagen (al dan niet in samenwerking met andere parochies), in de rest van de parochies (38%) vindt niet ieder weekend een eucharistieviering plaats.

Bij andere activiteiten wordt wat minder intensief samengewerkt. Ten aanzien van de sacramentscatechese wordt door 78% van de parochies samengewerkt maar vaak minder intensief dan ten aanzien van de afstemming van zondagsvieringen (36% doet dit intensief en 42% incidenteel). Op het gebied van catechumenaat wordt maar op kleine schaal samengewerkt met andere parochies; de meeste parochies (69%) werken bij de geloofscatechese voor mensen die op latere leeftijd katholiek zijn geworden, niet samen met andere parochies. De aanstelling van een pastorale beroepskracht binnen het pastorale team met een specifieke opdracht voor catechese (onder andere sacramentscatechese en catechumenaat) kan ervoor zorgen dat er op dit gebied meer tussen parochies wordt samengewerkt. Zo'n pastorale beroepskracht is echter (nog) maar in 44% van de parochies aanwezig.

Ten aanzien van de scholing van vrijwilligers wordt door 75% samengewerkt, van wie 20% dit intensief doet. Als het gaat over het parochieblad wordt door 60% samengewerkt (30% doet dit intensief en 30% incidenteel). Sommige parochies werken nog wel samen bij andere pastorale activiteiten. Hoewel dit niet op grote schaal gebeurt, zijn er parochies die samenwerken bij activiteiten ten aanzien van bijvoorbeeld diaconie en ouderenpastoraat.

Maakt men onderscheid naar parochiegrootte, dan blijkt dat grotere en middelgrote parochies met betrekking tot scholing van vrijwilligers, sacramentscatechese en het parochieblad iets meer samenwerken dan kleinere parochies. En hoewel men ook in

kleinere parochies intensief samenwerkt bij de afstemming van de zondagsvieringen, komt het in deze parochies, in vergelijking met middelgrote en zeker grotere parochies, vaker voor dat er niet ieder weekend een eucharistieviering is.

6.3 Conclusie

Op bestuurlijk niveau wordt er door de meeste parochies samengewerkt; bijna de helft van de parochies is gefuseerd of is opgegaan in een parochieverband (of is hiermee bezig). Bij pastorale activiteiten wordt minder en vaker incidenteel samengewerkt. Alleen de eucharistievieringen worden door veel parochies op elkaar afgestemd, hoewel dit met name in kleinere parochies er niet toe leidt dat er ook ieder weekend een eucharistieviering plaatsvindt.

7 Openheid van de parochie

In een samenleving waarin de kerk geen centrale positie inneemt en het voor veel parochies moeilijk is om parochianen enthousiast te krijgen voor pastorale activiteiten, is het van belang om zich naar buiten toe te profileren, dat wil zeggen dat de parochie openheid uitstraalt in plaats van het beeld van een gesloten gemeenschap. Deze openheid naar de samenleving komt op twee manieren tot uiting:

- Door de externe relaties die de parochie heeft met andere kerken en niet-religieuze instellingen. Het gaat hierbij om oecumenisch contact maar het is ook mogelijk dat parochies contact hebben met niet-religieuze instellingen en de samenleving in het algemeen.
- Door de bereikbaarheid en informatievoorziening van parochies. Een parochie kan bereikbaar zijn via de telefoon en/of e-mail, en ook de openstelling van het kerkgebouw zegt iets over de bereikbaarheid. Informatievoorziening heeft vooral te maken met het parochieblad; ook de aanwezigheid van een webpagina en het verschijnen van een parochiegids zijn in dit opzicht bekeken.

7.1 Externe relaties

Buiten het houden van oecumenische diensten (in 80% van de parochies worden er minimaal enkele keren per jaar oecumenische vieringen of diensten gehouden), zijn andere oecumenische activiteiten en overleg over oecumene niet in alle parochies aanwezig. Bijna de helft van de parochies (46%) neemt deel in de plaatselijke Raad van Kerken. In ongeveer de helft van de parochies (51%) is een oecumenische werkgroep actief. In 44% van de parochies hebben de afgelopen tijd oecumenische activiteiten op het gebied van diaconie, dienst aan de samenleving en missie plaatsgevonden. In 30% van de parochies zijn er oecumenische activiteiten met betrekking tot discussie over maatschappelijke problematiek en interculturaliteit en in 28% met betrekking tot catechese en geloofsverdieping.

Maakt men onderscheid naar parochiegrootte, dan blijkt dat in grotere parochies wat vaker oecumenische activiteiten worden gehouden dan in kleinere parochies, en dan met name met betrekking tot maatschappelijke problematiek en interculturaliteit. Ook nemen grotere parochies vaker deel in de plaatselijke Raad van Kerken.

Externe relaties van parochies beperken zich niet alleen tot andere kerkgenootschappen, maar kunnen ook bestaan uit contact met niet-religieuze instellingen. Tabel 7.1 geeft aan in hoeverre parochie met deze niet-religieuze instellingen contact hebben.

tabel 7.1: Contact met niet-religieuze instellingen (in %; N = 118)

<i>Niet-religieuze instellingen</i>	regelmatig	af en toe	niet of nauwelijks
basisscholen	62	30	8
verzorgings- of verpleeginstellingen	52	30	18
gemeente	22	59	19
ziekenhuizen	36	32	32
maatschappelijk werk	13	33	54
asielzoekerscentra	6	18	76
middelbare scholen	1	11	88
hogere beroepsopleidingen	1	4	95
penitentiaire inrichtingen	2	2	96

De meeste parochies (92%) hebben contact met basisscholen, een flink deel zelfs regelmatig (62%). Ook onderhouden de meeste parochies (regelmatig of af en toe) contact met verzorgings- en verpleeginstellingen (82%), met de gemeente (81%) en met ziekenhuizen (68%). Met maatschappelijk werk (46%) en asielzoekerscentra (24%) hebben parochies beperkt contact, met middelbare scholen (12%), hogere beroepsopleidingen (5%) en penitentiaire inrichtingen (4%) hebben ze nauwelijks contact.

Voor alle niet-religieuze instellingen geldt dat grotere parochies vaker contact met hen onderhouden dan kleinere parochies.

Geconcludeerd kan worden dat oecumenische activiteiten met name worden toegepast op het gebied van de liturgie. Op andere pastorale gebieden worden ook wel gezamenlijke activiteiten uitgevoerd of wordt overleg gevoerd, zij het op veel kleinere schaal. Contact met niet-religieuze instellingen heeft vooral betrekking op basisscholen en verzorg- of verpleeginstellingen en in iets mindere mate op de gemeente en ziekenhuizen.

Grotere parochies onderhouden vaker extern contact dan kleinere parochies.

7.2 Bereikbaarheid en informatievoorziening

De volgende twee tabellen geven een beeld van de bereikbaarheid en de informatievoorziening van de parochies.

tabel 7.2: Bereikbaarheid parochies (in %)

<i>Bereikbaarheid parochie</i>		%
telefonische bereikbaarheid (N = 117)	gehele dag tijdens kantooruren	23
	dagelijks enkele uren, verder via antwoordapparaat	36
	enkele dagdelen per week, verder via antwoordapparaat	35
	alleen via antwoordapparaat	6
bereikbaarheid via e-mail (N = 120)	ja	62
	nee	38
openstelling parochiekerk voor bezoekers (N = 117)	ja, de gehele dag	22
	ja, dagelijks een aantal uren	10
	ja, enkele dagdelen per week	7
	nee, alleen tijdens vieringen en diensten	61

tabel 7.3: Informatievoorziening parochies (in %)

<i>Informatievoorziening parochie</i>		%
verschijning parochieblad (N = 120)	eens per week	21
	eens per twee weken	13
	eens per maand	53
	eens per twee maanden/kwartaal	13
verspreidings- gebied parochieblad (N = 118)	onder alle parochianen die bij de parochie bekend zijn	54
	onder parochianen die hebben aangegeven daar prijs op te stellen	37
	onder parochianen die kerkbijdrage leveren	5
	huis aan huis	3
	onder kerkgangers	1
jaarlijkse verschijning parochiegids (N = 120)	ja	47
	nee	53
eigen webpagina (N = 119)	ja	18
	nee	82

De meeste parochies zijn telefonisch redelijk bereikbaar, dat wil zeggen dat ze of dagelijks enkele uren bereikbaar zijn en de rest via het antwoordapparaat (36% van de parochies) of enkele dagdelen per week en de rest via het antwoordapparaat (35% van de parochies). In 6% van de parochies kan men alleen via het antwoordapparaat telefonisch met de parochie in contact komen. Met 23% van de parochies kan tijdens kantooruren altijd telefonisch contact worden opgenomen, zij zijn goed bereikbaar. Wat betreft de bereikbaarheid via de e-mail blijkt dat 62% een e-mailadres heeft. De meeste parochies stellen hun kerk alleen open voor vieringen en diensten (61%). In 22% van de parochies is het kerkgebouw de hele dag geopend, in de rest van de parochies (17%) is het kerkgebouw buiten vieringen en diensten af en toe geopend.

Grotere parochies zijn beter bereikbaar dan kleinere parochies. Zo is in 40% van de grotere parochies het kerkgebouw de gehele dag geopend, terwijl dit maar in 10% van de kleinere parochies het geval is. Ook telefonisch en via de e-mail zijn grotere parochie beter bereikbaar dan kleinere parochies.

In 21% van de parochies verschijnt het parochieblad iedere week. In bijna tweederde van de parochies (66%) wordt het parochieblad maximaal één keer per maand uitgebracht. In grotere parochies wordt het parochieblad wat vaker uitgebracht dan in kleinere parochies.

In de meeste parochies wordt het parochieblad onder alle parochianen verspreid (in 54% van de parochies) of onder de parochianen die hebben aangegeven het parochieblad te willen ontvangen (37%). Andere verspreidingsvormen (huis aan huis, onder parochianen die een kerkbijdrage leveren en onder kerkgangers) komen slechts sporadisch voor.

In ongeveer de helft van de parochies (47%) verschijnt jaarlijks een parochiegids en 18% van de parochies (dit zijn vooral de grotere parochies) heeft een eigen webpagina.

In het algemeen zijn parochies telefonisch via de mail redelijk tot goed bereikbaar, grotere parochies vaak beter dan kleinere parochies. In de meeste parochies is de kerk maar beperkt open voor bezoekers (dat wil zeggen hoofdzakelijk tijdens vieringen en diensten), dit geldt met name voor kleinere parochies.

De informatievoorziening van de parochianen door de parochie vindt nog wel plaats via het parochieblad, maar niet overal even frequent. In veel parochies wordt zo'n blad wel breed verspreid. De meeste parochies hebben (nog) geen eigen webpagina, bij middelgrote en grotere parochies begint dit op te komen.

7.3 Conclusie

Veel parochies hebben externe relaties, dat wil zeggen dat ze contact onderhouden met andere kerken en enkele niet-religieuze instellingen (voornamelijk basisscholen en verzorgings- of verpleeghuizen). Dit geldt voor grotere parochies wat meer dan voor kleinere parochies. De oecumenische relaties hebben echter voornamelijk betrekking op liturgische activiteiten. Op andere pastorale gebieden zijn er nog voldoende mogelijkheden om oecumenische contacten uit te breiden en dit geldt ook voor het contact met allerlei andere niet-religieuze instellingen.

Naast de externe relaties bepalen ook de bereikbaarheid en de informatievoorziening de openheid van de parochie. De meeste parochies zijn redelijk tot goed bereikbaar (via de telefoon of e-mail); de openstelling van het kerkgebouw (met name in kleinere parochies) is beperkt. De informatievoorziening verloopt nog steeds via het 'vertrouwde' parochieblad.

8 Conclusies

In dit afsluitende hoofdstuk worden de conclusies geformuleerd op basis van het uitgevoerde onderzoek onder de parochies. De vraagstelling was in hoeverre het streven naar een vitale en saamhorige gemeenschap in de afgelopen jaren is geconcretiseerd. Dit is geconcretiseerd aan de hand van de volgende criteria:

- Diocesane beleidsplannen.
- De identiteit van de parochie.
- Pastoraat.
- Bestuurlijke en pastorale samenwerking van parochies.
- Openheid van de parochie.

Ten aanzien van deze criteria kunnen we de volgende conclusies formuleren.

- **Diocesane beleidsplannen: Wordt er aandacht geschonken aan diocesane beleidsnotities en beleidsplannen (zoals bijvoorbeeld *Pastorale Prioriteiten*), wat is de mening van parochies over diocesane beleidslijnen en wat wordt er in de praktijk mee gedaan?**

De beleidslijnen uit *Profileren in het parochiepastoraat* en *Waarheen zijn we op weg?* komen in veel parochiebesturen aan de orde, dit geldt in mindere mate voor de beleidslijnen uit *Samen Gaan* en *Pastorale Prioriteiten*. Deze discrepantie kan mogelijk worden veroorzaakt doordat de beleidslijnen uit *Samen Gaan* en *Pastorale Prioriteiten* alweer enigszins gedateerd zijn. Anderzijds valt op dat de beleidslijnen uit *Profileren in het parochiepastoraat* en *Waarheen zijn we op weg?* in het algemeen beter gewaardeerd worden, hoewel ook hier enige ontevredenheid van parochies naar voren komt als het gaat om de uitvoerbaarheid en het van bovenaf opleggen van de beleidslijnen.

De diocesane beleidslijnen uit *Samen Gaan* en *Pastorale Prioriteiten* zijn door ruim de helft van de parochies geheel of gedeeltelijk mate vertaald naar concreet beleid in de parochies. Ten aanzien van het samenwerken met andere parochies worden ze integraal gehanteerd. Omdat parochies meer tevreden zijn over de beleidslijnen *Profileren in het parochiepastoraat* en *Waarheen zijn we op weg?*, zullen ze in de nabije toekomst wellicht meer gebruikt worden als leidraad voor het parochiële beleid.

- **De identiteit van de parochie: Hebben parochies oog voor de identiteit van de parochie als mededraagster van pastoraat? In hoeverre besteden parochiebesturen aandacht aan de identiteit en hoe is het gesteld met de kwaliteit van de vrijwilligers binnen de parochie?**

De ‘parochie als mededraagster van pastoraat’ vormt in een groot deel van de parochiebesturen onderwerp van gesprek. In dit kader wordt ook gesproken over de taken, de verantwoordelijkheden en de kwaliteit van de vrijwilligers. Parochiebesturen hebben relatief weinig aandacht voor de vergroting van het aandeel vrouwen in het bestuur en/of het pastoraat. Het is echter niet duidelijk of parochiebesturen het

hierover niet willen hebben of dat dit geen urgent aandachtspunt is omdat men het aandeel vrouwen toch al ziet stijgen.

De belangrijke rol van vrijwilligers in het parochiepastoraat is bekend en wordt hier bevestigd. Zij zijn in belangrijke mate verantwoordelijk voor de inhoud en uitvoering van pastorale taken. Gezien deze vooraanstaande rol is het van belang te investeren in de scholing en vorming van vrijwilligers en dienen parochiebesturen te zorgen voor een concrete en duidelijke omschrijving van taken en verantwoordelijkheden van vrijwilligers. In de praktijk is dit in de parochies slechts in beperkte mate terug te zien en ontbreken vaak de mogelijkheden hiertoe. In combinatie met het feit dat de meeste parochies niet ruim in hun vrijwilligers zitten, staat de kwaliteit van de uitvoering en het benutten van nieuwe mogelijkheden van het pastoraat onder druk.

▪ **Pastoraat: Hoe wordt het pastoraal beleid van parochies vertaald in het bestaande parochiepastoraat en in innovatieve pastorale activiteiten van parochies?**

Ten aanzien van de sacramenten komt naar voren dat de eerste communie en het vormsel vooral in groepen binnen parochies worden voorbereid en toegediend. Bij de kinder- en volwassenendoop is een individuele voorbereiding en toediening niet ongebruikelijk en dit geldt ook voor de voorbereiding van het huwelijk.

In de liturgie neemt het aantal woord- en communievieringen toe, het aantal eucharistievieringen neemt af. Er zijn maar weinig parochies die zich bezig hebben gehouden met nieuwe vormen van liturgie, terwijl parochies die dit wel hebben gedaan, aangeven dat ze in grote mate tevreden zijn over de kwaliteit van en deelname aan deze nieuwe vormen van liturgie.

Catechese vindt vooral plaats tijdens de voorbereiding van sacramenten, terwijl catechese in de vorm van Schrift- en geloofskennis en persoonlijke geloofsontwikkeling af en toe voor komt. Nieuwe initiatieven ten aanzien van volwassenencatechese komen in parochies redelijk vaak voor en worden naar tevredenheid uitgevoerd (qua kwaliteit en deelname).

Op het gebied van de diaconie zijn door veel parochies initiatieven uitgevoerd of in ontwikkeling en men is tevreden over de kwaliteit en de deelname. In veel parochies werken de diaconale werkgroepen onderling niet of nauwelijks samen, dit gebeurt wel regelmatig met (diaconale werkgroepen van) andere parochies en kerken en af en toe met niet-kerkelijke instellingen.

Andere nieuwe vormen van pastoraat die vaak zijn uitgevoerd of worden ontwikkeld, zijn: de interreligieuze dialoog (vanzelfsprekend vaak in samenwerking met andere kerken), geloofsverdieping (vaak in samenwerking met andere parochies) en jeugd- en jongerenpastoraat. Voor al deze nieuwe vormen van pastoraat geldt dat de parochies die ze hebben uitgevoerd in het algemeen tevreden zijn over de kwaliteit en de deelname. Dit geldt ook voor de jeugd- en jongerenkoren die inmiddels in veel parochies zijn opgezet.

Ten aanzien van individueel en groepspastoraat, cultuur en kunst en nieuwe media houdt slechts een deel van de parochies zich bezig met initiatieven, hoewel ook hier de reacties over de kwaliteit en de deelname positief zijn.

- **Bestuurlijke en pastorale samenwerking van parochies: In hoeverre wordt er op bestuurlijk niveau en ten aanzien van verschillende pastorale activiteiten samengewerkt met andere parochies?**

De meeste parochies overleggen op bestuurlijk niveau of zijn gefuseerd of samengegaan in een parochieverband. Op pastoraal gebied wordt intensief samengewerkt als het gaat om de afstemming van zondagsvieringen. Bij sacramentscatechese, de scholing van vrijwilligers en het parochieblad wordt ook wel samengewerkt, echter in mindere mate. Bij de pastorale initiatieven zoals bijvoorbeeld geloofsverdieping, volwassenencatechese, individueel en groepspastoraat en diaconie wordt ook op vrij grote schaal samengewerkt met andere parochies.

- **Openheid van de parochie: Welk contact hebben parochies met andere kerken en niet-religieuze instellingen? Zijn parochies goed bereikbaar en hoe voorzien ze de parochianen van informatie?**

Oecumenische activiteiten komen het meest voor in de liturgie; oecumenische vieringen en diensten vinden in de meeste parochies minimaal enkele keren per jaar plaats. Oecumenische activiteiten op andere pastorale gebieden komen minder vaak voor maar zijn niet zeldzaam. Verder hebben parochies regelmatig contact met basisscholen en verzorgings- en verpleeginstellingen en af en toe met gemeentes en ziekenhuizen.

Parochies zijn redelijk tot goed bereikbaar, via de telefoon (en antwoordapparaat) maar ook steeds vaker via e-mail. Het kerkgebouw is in veel parochies daarentegen slechts beperkt opengesteld (met name tijdens vieringen en diensten). Het parochieblad is in veel parochies nog steeds de voornaamste bron van informatie en wordt ook onder een groot gedeelte van de parochianen verdeeld.

Samenvattende conclusie

Voor veel parochies is het niet eenvoudig om diocesane beleidslijnen voor het streven naar een vitale en saamhorige geloofsgemeenschap te vertalen naar het beleid in de eigen parochie. Zowel als het gaat om de aandacht voor de beleidslijnen als om de concretisering van de beleidslijnen zijn parochies er wel mee bezig, maar niet altijd even uitvoerig. Dit geldt voor kleine parochies nog wat meer dan voor de grote parochies. Dat dit niet louter en alleen met onwil te maken heeft blijkt uit de waardering van de diocesane beleidslijnen uit *Profilieren in het parochiepastoraat* en *Waarheen zijn we op weg?*. Op zich staan parochies niet negatief tegenover deze beleidslijnen, maar de parochies vinden het moeilijk om ze uit te voeren. Wellicht zijn de beleidslijnen beter te verwezenlijken als ze worden opgesteld in intensieve samenspraak met de parochies zelf.

Toch zijn er genoeg veranderingen in parochies waar te nemen die wijzen op een toenemend streven naar een vitale en saamhorige geloofsgemeenschap. Pastorale initiatieven zijn talrijk aanwezig en worden in het algemeen bijzonder goed gewaardeerd. Men mag wellicht wat dit betreft iets meer verwachten van nieuwe vormen van liturgie, zeker omdat de initiatieven die hierbij zijn uitgevoerd van goede kwaliteit blijken te zijn en veel publiek trekken. Op talrijke pastorale gebieden werken

parochies bovendien samen met andere parochies en/of andere kerken en er zijn ook parochies die contact onderhouden met niet-religieuze instellingen.

Op sommige pastorale gebieden (onder andere individueel en groepspastoraat en, zoals gezegd liturgie) zijn nog weinig initiatieven uitgevoerd, terwijl de reacties daarop en de deelname toch bijzonder goed zijn. Ook kan de samenwerking met andere parochies op sommige pastorale gebieden worden uitgebreid. Dit kan ertoe leiden dat degenen die de verantwoordelijkheid voor de pastorale taken in grote mate dragen, de vrijwilligers, wat meer ontlast worden en dat men meer kan investeren in scholing en vorming van de vrijwilligers. Dit, tezamen met een goede ondersteuning en omschrijving van de taken en verantwoordelijkheden van vrijwilligers, kan er voor zorgen dat de kwaliteit van de aangeboden pastorale activiteiten verder omhoog gaat en er (nog) meer ruimte is voor nieuwe vormen van pastoraat.

Al met al lijkt er sprake te zijn van een ambivalente situatie. Men timmert in de meeste parochies aan de weg, maar er is afstand tot de diocesane beleidsplannen. Een scherper geoperationaliseerd en geconcretiseerd beleid met duidelijke en haalbare eindtemen kan de ambivalentie ons inziens opheffen, en zal motiverend werken op de ingezette vitalisering van de parochies in het aartsbisdom Utrecht.

9 Bijlage: Vragenlijst

A. Identiteit en intern functioneren van de parochie

1. Staan er in de vergaderingen van uw parochiebestuur pastoraal-inhoudelijke beleidszaken op de agenda (dus naast financiële en organisatorische vraagstukken)? (in %; N = 120)

vaak	14
regelmatig	58
af en toe	24
(vrijwel) nooit	4

2. Is er in uw parochiebestuur wel eens gesproken over de parochie als mededraagster van pastoraat? (in %; N = 120)

niet over gesproken	7
incidenteel over gesproken	45
uitvoerig over gesproken	48

- 3.a In welke mate zijn vrijwilligers in uw parochie verantwoordelijk voor de inhoud en uitvoering van pastorale taken (u kunt denken aan voorbereiding van eerste communie en vormsel, avondwakegroep, liturgiegroep, bezoekgroep, diaconie)? (in %; N = 120)

	hoge mate	redelijke mate	niet of nauwelijks
inhoud pastorale taken	52	47	1
uitvoering pastorale taken	62	37	1

- 3.b Zijn vrijwilligers in uw parochie in vergelijking met 5 jaar geleden meer of minder verantwoordelijk geworden voor de inhoud en uitvoering van deze pastorale taken? (in %; N = 120)

	meer verantwoordelijk	evenveel verantwoordelijk	minder verantwoordelijk
inhoud pastorale taken	58	40	2
uitvoering pastorale taken	62	36	2

- 3.c Kunt u enkele sprekende voorbeelden noemen van pastorale taken die (nagenoeg) geheel door vrijwilligers worden gedragen?

--

4. Is er een bewustzijn onder parochiële vrijwilligers, dat zij zelf medeverantwoordelijk zijn voor de inhoud en de uitvoering van het pastoraat in de parochie? (in %; N = 120)

dat bewustzijn is sterk aanwezig	35
dat bewustzijn is redelijk aanwezig	63
dat bewustzijn is niet of nauwelijks aanwezig	2

5. Is in vergaderingen van het parochiebestuur de afgelopen 5 jaar gesproken over de wijze waarop taken en verantwoordelijkheden tussen pastorale beroepskrachten en vrijwilligers verdeeld zijn, en hoe beiden op elkaar betrokken zijn? (in %; N = 119)

niet over gesproken	3
incidenteel over gesproken	52
uitvoerig over gesproken	45

6. Is in de afgelopen 5 jaar de deelname van vrouwen aan de pastoraatsgroep en/of lectorengroep in uw parochie: (in %; N = 120)

toegenomen	37
ongeveer gelijk gebleven	62
afgenomen	1
n.v.t., geen pastoraatsgroep of lectorengroep	0

7. Is in de afgelopen 5 jaar de deelname van vrouwen aan het parochiebestuur in uw parochie: (in %; N = 119)

toegenomen	32
ongeveer gelijk gebleven	61
afgenomen	7

8. Is in vergaderingen van het parochiebestuur wel eens gesproken hoe het aandeel van vrouwen in bestuur en/of pastoraat kan worden vergroot? (in %; N = 119)

niet over gesproken	49
incidenteel over gesproken	42
uitvoerig over gesproken	9

9. Is in de afgelopen 5 jaar binnen het parochiebestuur gesproken over de manier waarop de kwaliteit van het vrijwilligerskader kan worden vastgesteld en verbeterd? (in %; N = 119)

niet over gesproken	5
incidenteel over gesproken	52
uitvoerig over gesproken	43

10. Zijn door het parochiebestuur de taken en verantwoordelijkheden van het vrijwilligerskader omschreven? (in %; N = 119)

in hoge mate	17
gedeeltelijk	51
niet of nauwelijks	32

11. Is er in uw parochie sprake van gestructureerd overleg en wederzijds contact tussen vrijwilligers van verschillende werkgroepen? (in %; N = 120)

in hoge mate	42
gedeeltelijk	52
niet of nauwelijks	6

12. Konden binnen uw parochie in de afgelopen 5 jaar voldoende gekwalificeerde vrijwilligers gevonden worden voor de taken die de parochie noodzakelijk achtte? (in %; N = 120)

ruim voldoende	5
net voldoende	54
net te weinig	34
veel te weinig	7

13. In hoeverre hebben vrijwilligers in de afgelopen 5 jaar scholing of vorming (lang- of kortdurende cursus, training) gehad op de volgende gebieden? (in %; N = 118)

	niet of nauwelijks	gedeeltelijk	in hoge mate
algemene vaardigheden zoals computer, boekhouding, ledenadministratie, muziek	54	40	6
inhoudelijke vaardigheden op pastoraal, liturgisch, catechetisch of diaconaal gebied (bv rouwbegeleiding, gebedsleiding,)	20	66	14
communicatieve vaardigheden zoals gespreksleiding, management, schriftelijke communicatie	85	14	1
spirituele verdieping (gebedsvormen, meditatie)	61	32	7
kennis van bijbel en katholiek geloof	51	42	7
anders, nl.	85	9	6

14. In hoeverre worden pastorale beroepskracht(en) en vrijwilligers binnen uw parochie ondersteund door een parochiesecretariaat, al dan niet door vrijwilligers bezet? (in %; N = 119)

de secretariële ondersteuning is ruim voldoende	49
de secretariële ondersteuning is net voldoende	31
de secretariële ondersteuning is onvoldoende	8
er is helemaal geen secretariële ondersteuning	12

B. Bestuurlijke en pastorale samenwerking van parochies

15. Op welke wijze heeft uw parochie in de afgelopen 5 jaar op bestuurlijk niveau samengewerkt met andere parochies? (in %; N = 119)

geen noemenswaardige samenwerking op bestuurlijk niveau	6
incidenteel bestuurlijk overleg	7
regelmatig bestuurlijk overleg	38
in parochieverband opgegaan of voorbereiding hiertoe	36
met andere parochie(s) samengegaan (fusie) of voorbereiding hiertoe	13

16. Heeft uw parochie in de afgelopen 5 jaar bij de navolgende pastorale activiteiten op enigerlei wijze samengewerkt met andere parochies? (in %; N = 118)

	intensief	incidenteel	niet
onderlinge afstemming van zondagsvieringen, zodat zoveel mogelijk in elke parochie een eucharistieviering kan plaatsvinden	76	5	19
samenwerking rond scholing van vrijwilligers	20	55	25
samenwerking rond sacramentencatechese (doop, eerste communie, vormsel, huwelijk)	36	42	22
samenwerking rond catechumenaat (geloofscatechese voor mensen die op volwassen leeftijd katholiek worden)	13	18	69
parochieblad	30	30	40
anders, nl.	14	7	79

17. Is in het pastorale team dat voor uw en andere parochies werkt, een pastorale beroepskracht aangewezen die een specifieke opdracht voor catechese heeft gekregen? (in %; N = 117)

ja	44
nee	46
niet van toepassing, er is geen pastoraal team	10

18. Vindt in uw parochie ieder weekend een eucharistieviering plaats? (in %; N = 120)

meer dan eenmaal per weekend	30
eenmaal per weekend	32
minder dan eenmaal per weekend	38

C. Pastoraat

- 19.a Zijn er in uw parochie in de afgelopen tijd initiatieven ontwikkeld en/of uitgevoerd, al dan niet in samenwerking met andere parochies, kerken of niet-kerkelijke lokale instanties, op het gebied van: (in %; N = 114-117)

	geen initiatief	nog in ontwikkeling	uitgevoerd
catechese voor volwassenen / catechumenaat	35	23	42
geloofsverdieping / bijbelwerk	24	26	50
interreligieuze dialoog / oecumene	30	18	52
individueel pastoraat	57	18	25
groepspastoraat	51	21	28
cultuur en kunst	71	9	20
nieuwe media	66	24	10
diaconie / kerk en samenleving / missie	17	35	48
anders, nl.	82	3	15

- 19.b Zo ja, is het initiatief ontwikkeld en/of uitgevoerd in samenwerking met andere parochies, andere kerkgenootschappen of niet-kerkelijke instellingen (zoals scholen, zorginstellingen, gemeente)? (meerdere antwoorden mogelijk) (in %)

	in samenwerking met			
	andere parochie(s)	andere kerken	niet-kerkelijke instellingen	geen samenwerking
catechese voor volwassenen / catechumenaat (N = 76)	65	29	4	15
geloofsverdieping / bijbelwerk (N = 89)	61	26	2	21
interreligieuze dialoog / oecumene (N = 82)	9	83	6	11
individueel pastoraat (N = 49)	51	10	10	33
groepspastoraat (N = 56)	54	14	4	32
cultuur en kunst (N = 34)	6	24	42	38
nieuwe media (N = 39)	31	21	5	46
diaconie / kerk en samenleving / missie (N = 95)	44	42	18	19
anders, nl. (N = 22)	32	36	27	23

19.c Indien uitgevoerd, bent u tevreden over de kwaliteit van deze initiatieven? (in %)

	heel tevreden	tevreden	niet tevreden
catechese voor volwassenen / catechumenaat (N = 49)	22	78	0
geloofsverdieping / bijbelwerk (N = 54)	28	70	2
interreligieuze dialoog / oecumene (N = 57)	12	81	7
individueel pastoraat (N = 25)	24	68	8
groepspastoraat (N = 29)	24	73	3
cultuur en kunst (N = 21)	38	57	5
nieuwe media (N = 11)	18	73	9
diaconie / kerk en samenleving / missie (N = 47)	17	68	15
anders, nl. (N = 13)	54	46	0

19.d Indien uitgevoerd, bent u tevreden over de deelname aan deze initiatieven? (in %)

	heel tevreden	tevreden	niet tevreden
catechese voor volwassenen / catechumenaat (N = 47)	17	64	19
geloofsverdieping / bijbelwerk (N = 53)	17	55	28
interreligieuze dialoog / oecumene (N = 55)	4	63	33
individueel pastoraat (N = 26)	23	54	23
groepspastoraat (N = 28)	21	61	18
cultuur en kunst (N = 21)	14	72	14
nieuwe media (N = 11)	9	82	9
diaconie / kerk en samenleving / missie (N = 48)	8	67	25
anders, nl. (N = 13)	38	54	8

20. Kunt u aangeven of en hoe vaak de volgende vormen van catechese plaatsvonden binnen uw parochie in het afgelopen seizoen (2001/2002)? (in %; N = 116)

	regelmatig	af en toe	nooit
bijeenkomsten en cursussen rond persoonlijke geloofsontwikkeling	33	35	32
bijeenkomsten rond voorbereiding op sacramenten	77	18	5
bijeenkomsten rond actuele maatschappelijke thema's	6	35	59
bijeenkomsten rond Schrift en geloofskennis	33	45	22
anders, nl.	4	2	94

21. Op welke wijze vindt voorbereiding op sacramenten doorgaans plaats in uw parochie? (in %)

	gemeenschappelijke voorbereiding binnen de eigen parochie	gemeenschappelijke voorbereiding met andere parochies samen	individuele voorbereiding
kinderdoop (N = 119)	50	19	31
volwassenendoop (N = 98)	8	11	81
eerste communie (N = 120)	82	16	2
vormsel (N = 118)	72	26	2
huwelijk (N = 117)	21	29	50

22. Hoe vindt viering van de sacramenten plaats in uw parochie?

Kinderdoop (in %; N = 119)

	nooit	soms	doorgaans
doop in "gewone" viering binnen de eigen parochie	52	37	11
doop tijdens gemeenschappelijke doopviering met andere kinderen samen	34	22	44
individuele viering	23	32	45

Volwassenendoop (in %; N = 98)

	nooit	soms	doorgaans
doop in "gewone" viering binnen de eigen parochie	55	20	25
doop tijdens gemeenschappelijke doopviering met andere volwassenen samen	83	13	4
individuele viering	35	22	43

Eerste communie (in %; N = 119)

	nooit	soms	doorgaans
eerste communie van groep kinderen binnen de eigen parochie	8	2	90
eerste communie van kinderen uit verschillende parochies tezamen	82	7	11
eerste communie van individuele kinderen tijdens "gewone" viering	81	14	5

Vormsel (in %; N = 118)

	nooit	soms	doorgaans
vormsel van groep kinderen binnen de eigen parochie	14	4	82
vormsel van kinderen uit verschillende parochies tezamen	76	9	15

Ziekenzalving (in %; N = 116)

	nooit	soms	doorgaans
individueel, thuis aan ziekbed	2	16	82
gemeenschappelijke ziekenzalving voor groep zieken tijdens "gewone" viering	60	18	22

23.a Zijn er in uw parochie in de afgelopen tijd initiatieven ontwikkeld en/of uitgevoerd op het gebied van nieuwe vormen van liturgie? (in %; N = 117)

	geen initiatief	nog in ontwikkeling	uitgevoerd
andere vormen van vieringen en gebed buiten de Eucharistie en woord- en communieviering	61	14	25
vieringen en gebedsdiensten voor kleinere groepen (bijvoorbeeld kerkelijk getijdengebed)	69	9	22
andere invullingen van vieringen (met behulp van drama, andere muziek, audiovisuele middelen)	79	6	15
binnen de liturgie meer plaats inruimen voor persoonlijke bezinning en gebed	68	22	10
anders, nl.	91	1	8

23.b Indien uitgevoerd, bent u tevreden over de kwaliteit voor deze initiatieven? (in %)

	heel tevreden	tevreden	niet tevreden
andere vormen van vieringen en gebed buiten de Eucharistie en woord- en communieviering (N = 29)	38	59	3
vieringen en gebedsdiensten voor kleinere groepen (bijvoorbeeld kerkelijk getijdengebed) (N = 25)	32	68	0
andere invullingen van vieringen (met behulp van drama, andere muziek, audiovisuele middelen) (N = 18)	33	61	6
binnen de liturgie meer plaats inruimen voor persoonlijke bezinning en gebed (N = 12)	8	92	0
anders, nl. (N = 10)	20	60	20

23.c Indien uitgevoerd, bent u tevreden over de deelname aan deze initiatieven? (in %)

	heel tevreden	tevreden	niet tevreden
andere vormen van vieringen en gebed buiten de Eucharistie en woord- en communieviering (N = 29)	14	65	21
vieringen en gebedsdiensten voor kleinere groepen (bijvoorbeeld kerkelijk getijdengebed) (N = 25)	12	68	20
andere invullingen van vieringen (met behulp van drama, andere muziek, audiovisuele middelen) (N = 18)	39	56	5
binnen de liturgie meer plaats inruimen voor persoonlijke bezinning en gebed (N = 11)	0	91	9
anders, nl. (N = 10)	0	60	40

24. Benadrukt uw parochie de verschillen tussen eucharistievieringen en woord- en communie-diensten, in teksten, vormgeving of anderszins? (in %; N = 117)

in hoge mate	36
enigszins	42
niet of nauwelijks	22

25. Is het aantal woord- en communievieringen in uw parochie de afgelopen 5 jaar toegenomen of afgenomen? (in %; N = 117)

toegenomen	65
gelijk gebleven	27
afgenomen	8

26. Is het aantal eucharistievieringen in uw parochie de afgelopen 5 jaar toegenomen of afgenomen? (in %; N = 119)

toegenomen	5
gelijk gebleven	29
afgenomen	66

27. Is er in de afgelopen 5 jaar ondersteuning geweest ter zake van de liturgie door de dekenale of diocesane dienstverlening? (in %; N = 118)

nooit	42
af en toe	48
regelmatig	10

28. Is er in de afgelopen 5 jaar ondersteuning geweest ter zake van de liturgie door de Gregoriusvereniging? (in %; N = 116)

nooit	84
af en toe	15
regelmatig	1

29. Is er in de afgelopen 5 jaar wel eens contact geweest tussen pastorale beroepskracht(en) en/of pastorale vrijwilligers met vertegenwoordigers van theologische instituten (KTU, Fontys Hogeschool Hengelo, ed.)? (in %; N = 116)

nooit	65
af en toe	32
regelmatig	3

- 30.a Zijn er in de afgelopen tijd in uw parochie initiatieven geweest met betrekking tot jeugd- en jongerenpastoraat? (in %; N = 120)

	geen initiatief	nog in ontwikkeling	uitgevoerd
jeugdpastoraat (anders dan sacramentenvoorbereiding)	39	21	40
jongerenpastoraat, jongerenwerkgroep	32	23	45
jeugdkoor	31	9	60
jongerenkoor	37	7	56
jeugd/jongerenprojecten in samenwerking met scholen	59	8	33
anders, nl.	93	1	6

- 30.b Indien uitgevoerd, bent u tevreden over de kwaliteit van deze initiatieven? (in %)

	heel tevreden	tevreden	niet tevreden
jeugdpastoraat (anders dan sacramentenvoorbereiding) (N = 47)	28	59	13
jongerenpastoraat, jongerenwerkgroep (N = 54)	22	65	13
jeugdkoor (N = 70)	37	54	9
jongerenkoor (N = 66)	33	62	5
anders, nl. (N = 5)	60	40	0

30.c Indien uitgevoerd, bent u tevreden over de deelname aan deze initiatieven? (in %)

	heel tevreden	tevreden	niet tevreden
jeugdpastoraat (anders dan sacramentenvoorbereiding) (N = 47)	21	53	26
jongerenpastoraat, jongerenwerkgroep (N = 53)	13	49	38
jeugdkoor (N = 68)	31	51	18
jongerenkoor (N = 65)	26	60	14
anders, nl. (N = 6)	50	33	17

31. Zijn in uw parochie in de afgelopen 5 jaar de vrijwilligers, belast met de verantwoordelijkheid voor jeugd- en jongerenpastoraat, ondersteund door een professionele jongerenpastor die voor meerdere parochies werkt? (in %; N = 120)

nooit	64
af en toe	28
regelmatig	8

32. In de meeste parochies vinden verschillende vormen van diaconie plaats, zowel rond individuele zorg (zieken- en ouderenbezoek) als in werkgroepen rond maatschappelijk engagement en solidariteit, met name de Parochiële Caritas Instellingen (PCI), groepen voor Kerk en Samenleving (KeSa) en Missie, Ontwikkeling en Vrede (MOV). In hoeverre heeft in de afgelopen jaren contact en/of samenwerking tussen deze verschillende diaconale werkgroepen plaatsgevonden? (in %; N = 120)

nauwelijks of geen uitwisseling	23
incidentele uitwisseling	42
regelmatig overleg en taakafstemming	31
samengaan van beleid in een gemeenschappelijk diaconaal plan	4
anders, nl.	0

33. Door wie zijn de diaconale vrijwilligers in uw parochie in de afgelopen 5 jaar ondersteund?
(meerdere antwoorden mogelijk) (in %; N = 116)

dekenale dienstverlening diaconie	45
dekenale arbeidspastores	5
pastor voor diaconie	33
geen ondersteuning	28
anders, nl.....	12

D. Externe relaties van de parochie

34. Is in uw parochie een oecumenische werkgroep actief? (in %; N = 119)

ja	51
nee	49

35. Doet uw parochie mee aan oecumenische vieringen of diensten? (in %; N = 120)

(vrijwel) nooit	20
enkele keren per jaar	61
regelmatig	19

36. Hebben in uw parochie in de afgelopen tijd activiteiten plaatsgevonden in samenwerking met andere kerkgenootschappen op het gebied van: (*meerdere antwoorden mogelijk*) (in %; N = 120)

diaconie / dienst aan de samenleving / missie	44
catechese / geloofsverdieping	28
discussie over maatschappelijke problematiek en interculturaliteit	30
anders, nl.	10

37. Neemt uw parochie deel in de plaatselijke Raad van Kerken? (in %; N = 115)

ja	46
nee	37
n.v.t.	17

38. Is er in de afgelopen 5 jaar vanuit het parochiebestuur en/of pastorale beroepskracht(en) namens uw parochie contact geweest met de volgende instanties: (in %; N = 118)

	regelmatig	af en toe	niet of nauwelijks
basisscholen	62	30	8
middelbare scholen	1	11	88
hogere beroepsopleidingen	1	4	95
ziekenhuizen	36	32	32
verzorg- of verpleeginstellingen	52	30	18
asielzoekerscentra	6	18	76
maatschappelijk werk	13	33	54
gemeente	22	59	19
penitentiaire inrichting	2	2	96
andere niet-kerkelijke instelling, nl.....	7	4	89

39. Heeft uw parochie in de afgelopen 5 jaar een inventarisatie gehouden van de parochianen die, buiten de parochie om, vanuit hun werk of als vrijwilliger, actief zijn op het gebied van diaconale zorg en/of maatschappelijk engagement: bedrijfs- en categoriaal pastoraat, Amnesty International, milieu- en vredesbeweging et cetera? (in %; N = 120)

ja	9
nee	91

40. Is de parochiekerk opengesteld voor bezoekers? (in %; N = 117)

nee, alleen tijdens de vieringen en diensten	61
ja, enkele dagdelen per week	7
ja, dagelijks een aantal uren	10
ja, de gehele dag	22

41. Hoe is de parochie telefonisch bereikbaar? (in %; N = 117)

alleen via een antwoordapparaat	6
gedurende enkele dagdelen per week, verder via antwoordapparaat	35
dagelijks gedurende enkele uren, verder via antwoordapparaat	36
de gehele dag tijdens kantooruren	23

42. Is de parochie bereikbaar per email? (in %; N = 120)

ja	62
nee	38

43. Heeft de parochie een eigen web-pagina op het internet? (in %; N = 120)

ja	18
nee	82

44. Hoe dikwijls verschijnt het parochieblad of mededelingenblad van uw parochie? (in %; N = 120)

eens per twee maanden/kwartaal	13
eens per maand	53
eens per twee weken	13
eens per week	21

45. Onder wie wordt het parochieblad of mededelingenblad verspreid? (in %; N = 118)

onder alle parochianen die bij de parochie bekend zijn	54
onder parochianen die hebben aangegeven daar prijs op te stellen	37
onder parochianen die kerkbijdrage betalen	5
onder kerkgangers	1
huis aan huis	3

46. Kent uw parochie een parochiegids die jaarlijks verschijnt? (in %; N = 120)

ja	47
nee	53

E. Tot slot enkele vragen over het diocesaan beleid

47. Is in vergaderingen van het parochiebestuur gesproken over het diocesaan beleidsplan *Samen Gaan*, dat in 1995 door de Bisdomraad werd uitgebracht? (in %; N = 117)

niet over gesproken	18
incidenteel over gesproken	51
uitvoerig over gesproken	31

48. Is in vergaderingen van het parochiebestuur gesproken over de beleidsnotitie *Pastorale Prioriteiten*, die in 1998 door de Bisdomraad werd uitgebracht? (in %; N = 116)

niet over gesproken	28
incidenteel over gesproken	54
uitvoerig over gesproken	18

49. In welke mate zijn de beleidslijnen uit *Samen Gaan* en *Pastorale Prioriteiten* vertaald in concreet beleid van uw eigen parochie, voor de volgende beleidsterreinen: (in %; N = 105)

	(vrijwel) niet	gedeeltelijk	grotendeels	weet niet/niet geantwoord
bestuur van de parochie	27	38	19	16
samenwerking van de parochie met andere parochies	14	33	43	10
liturgie	30	38	20	12
catechese	29	41	13	17
diaconie	32	39	14	15
oecumene	37	26	16	21
jongerenpastoraat	45	23	15	17
anders, nl.	3	0	0	97

50. Wat is, in algemene termen gesproken, uw mening over het diocesane beleid zoals uiteengezet in *Samen Gaan en Pastorale Prioriteiten*?
(Toelichting: Wilt u bij elk van de begrippenparen svp het cijfer omcirkelen dat overeenkomt met uw mening). (gemiddelde; N = 76)

ver af van de werkelijkheid	-1-	-2-	-3-	-4-	-5-	aansluitend op de werkelijkheid	2,9
abstract	-1-	-2-	-3-	-4-	-5-	concreet	2,9
vreemd	-1-	-2-	-3-	-4-	-5-	herkenbaar	3,1
afwijkend van uw opvattingen	-1-	-2-	-3-	-4-	-5-	in lijn met uw opvattingen	2,8
moeilijk te begrijpen	-1-	-2-	-3-	-4-	-5-	goed te begrijpen	3,1
moeizaam uitvoerbaar	-1-	-2-	-3-	-4-	-5-	goed uitvoerbaar	2,3
passief	-1-	-2-	-3-	-4-	-5-	voortvarend	3,2
ongeïnspireerd	-1-	-2-	-3-	-4-	-5-	geïnspireerd	3,2
onrealistisch	-1-	-2-	-3-	-4-	-5-	realistisch	2,9
autoritair, van bovenaf opgelegd	-1-	-2-	-3-	-4-	-5-	democratisch, breed gedragen	2,4

51. Is in vergaderingen van het parochiebestuur gesproken over de beleidsnota *Profilieren in het parochie-pastoraat*, die in 2001 door de Bisdomraad werd uitgebracht? (in %; N = 119)

niet over gesproken	8
incidenteel over gesproken	34
uitvoerig over gesproken	58

52. Is in vergaderingen van het parochiebestuur gesproken over de diocesane gespreksnotities *De netten in het diepe* en *Waarheen zijn we op weg?*, die in 2000 en 2001 uitkwamen? (in %; N = 120)

niet over gesproken	11
incidenteel over gesproken	32
uitvoerig over gesproken	57

53. Wat is, in algemene termen gesproken, uw mening over de beleidslijnen zoals uiteengezet in *Profileren in het parochiepastoraat, De netten in het diepe* en *Waarheen zijn we op weg?* (Toelichting: Wilt u bij elk van de begrippenparen hierna svp het cijfer omcirkelen dat overeenkomt met uw mening). (gemiddelde; N = 97)

ver af van de werkelijkheid	-1-	-2-	-3-	-4-	-5-	aansluitend op de werkelijkheid	3,2
abstract	-1-	-2-	-3-	-4-	-5-	concreet	3,2
vreemd	-1-	-2-	-3-	-4-	-5-	herkenbaar	3,4
afwijkend van uw opvattingen	-1-	-2-	-3-	-4-	-5-	in lijn met uw opvattingen	2,8
moeilijk te begrijpen	-1-	-2-	-3-	-4-	-5-	goed te begrijpen	3,5
moeizaam uitvoerbaar	-1-	-2-	-3-	-4-	-5-	goed uitvoerbaar	2,2
passief	-1-	-2-	-3-	-4-	-5-	voortvarend	3,5
ongeïnspireerd	-1-	-2-	-3-	-4-	-5-	geïnspireerd	3,5
onrealistisch	-1-	-2-	-3-	-4-	-5-	realistisch	3,0
autoritair, van bovenaf opgelegd	-1-	-2-	-3-	-4-	-5-	democratisch, breed gedragen	2,3

54. Heeft u opmerkingen ten aanzien van dit onderzoek? Heeft u aandachtspunten ten aanzien van de toekomst van de parochie? Hieronder is ruimte om uw gedachten weer te geven.

Wij danken u voor uw medewerking!